

**Ioannis De Lvgo Hispalensis, Societatis Iesv, S. R. E. Tit.
S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis, Dispvtationes
Scholasticæ, Et Morales De Virtvte Fidei Divinæ**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1656

Dispvtatio V. De euidentia credibilitatis requisita ad assensum fidei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81031](#)

& per consequens non potest esse in sua entitate supernaturalis, licet intrinsecè supponat aliquid supernaturale, & ab illo procedat, ut ab obiecto. Quod idem argumentum fieri potest de illa cognitione precedenti, qua experitur homo in te, actum illum supernaturalis; quem licet non cognoscit distinctè ut supernaturalis, cognoscit tamen illum actum eundem, qui te ipsum est supernaturalis; & tamen cognitione illa non videtur esse supernaturalis, nec procedere ab aliquo habitu insufo.

Ad hanc ergo difficultatem responsio genera-

115
Dolce genus
naturae seu
alium su-
pernaturalis.

lis petenda est ex iis, quæ diximus disp. I. sect. 9. Vbi distinximus duplex genus encium, seu actu supernaturalem: alterum supernaturalis formaliter, & ratione sui, quales sunt habitus, & actus fidei, spei, & charitatis, &c, gracia habituatis, vno hypothetica; alterum genus supernaturalium solum præsupposituè, quales diximus esse eos actus, qui licet non possint esse, nisi præsupposito aliquo miraculo, vel ente supernaturali proprio illo tamem supposito, debentur ipsi natura iure suo, & ideo magis videtur dicendi naturales, quam supernaturales, v.g. quando homine mortuo, & postea resuscitato, Angelus cognoscit, hominem illum resurrexisse; illa quidem cognitione eidem Angeli non potuit esse, nisi supposito miraculo resurrectionis: sed tamen actus naturalis est in sua substantia, quia ipsi naturæ Angeli debetur talis cognitione in illis circumstantiis, & solum præsupposituè est supernaturalis. Tales etiam diximus esse actus, quibus homino experitur in se saltem confusè suos actus supernaturales: licet non experatur, quod sint supernaturales: quia illa: etiam cognitione proprij actus fidei, vel charitatis non potuit esse, sine illo actu cognitionis, quem supponimus esse supernaturalem. Cognitione tamen illa debetur naturæ humanae, cui iuri suo debitum est, quod experatur actus, quos habet, qualiscumque illi sint, ut latius ibi explicatum est.

Illo ergo eadem doctrina applicanda est ad difficultatem praesentem: quia sicut naturæ intellectuali deberunt, quod experatur suos actus, ut possit reddere rationem de illis: ita eidem naturæ intellectuali debetur, ut ex præmissis, & cognitionibus, quas habet, qualiscumque illæ sint, possit discurrere, & inferre conclusiones: quia cum homo sit animal rationale discursuum, debetur ei discrus ex iis, quæ cognoscit: quia alioquin non potest humano modo dirigere suas operations. Sicut si proposito bono, quod claram videtur esse bonum, non posset illud velle ex defectu concensus, atque ideo nesciret reddere rationem sue omissionis, cum ex parte obiecti nihil illum retardaret: sic postis præmissis, & cognita bonitate illationis, eo ipso proponitur veritas conclusionis amplectenda, cui si non posset assentiri, conuincetur de absurditate, & nesciret respondere cur non coöcederet id, quod sibi ut verum omnino proponebatur. Vnde etiam si concederet omnem hostiam cum certitudine morali, conseruata esse adorandum, & hanc hostiam esse tamem, & rursus ex his sequi, hanc esse adorandum, adhuc non deberet, nec posset eam adorare, quia non posset inferre conclusionem practicam, quod hæc sit adoranda: quæ omnia sunt contra modum operandi humanae debitum: humana natura: ideo dicendum est, assensum illius conclusionis esse solum supernaturalis præsuppositum.

Card. de Lugo de virtute Fidei divina.

ue, non formaliter; nam positis illis præmissis, & cognita bonitate illationis, debetur intellectui concutus ad actum conclusionis: nec solum debetur, sicut visio Dei posito lumine glorie: hæc enim non debetur intellectui, sed lumini, at in nostro casu illatio conclusionis debetur ipsi homini properius ius, quod habet intrinsecuè ad operandum humano modo, & idcirco ille actus non indiget alio principio eleuante, sicut nec actus, quo Angelus cognoscit hominem hunc resurrexit; licet hæc etiam cognitione sit supernaturalis præsupposituè, ut explicimus dicta sect. 9.

DISPUTATIO V.

De evidentiā credibilitatis requisita
ad assensum fidei.

SECTIO I. Probatur evidentiā credibilitatis procedens actum fidei.

II. Referuntur, & solvantur argumenta
contra necessitatem evidentiā credibilitatis.

III. Virum iudicium evidens hoc de cre-
dibilitate oriatur à fide.

IV. Recensentur breviter motiva, quæ red-
dunt evidenter credibilitā obiecta
nostræ fidei.

*Biecta fidei non solum debent esse vera, vt
vidimus disp. precedenti, sed etiam de-
bent esse credibilia, hoc est, sive digna, de qua cre-
dibilitate nobis agendum nunc est. Vt autem sensus
quæfionis clarus sit, advertimus, nos nomi-
ne credibilitatis in præsenti, non intelligere so-
lum, quod obiectum taliter proponatur, ut credi
possit, sed etiam credibilis latius pater, & com-
petit rebus iis etiam, quas fide humana pruden-
ter creditur. Nunc ergo loquimur de credibili-
tate superiori, quare querimus an quilibet fidelis,
antequam fide divina credat, debeat cognoscere
obiectum illud esse, ut prudenter possit, &
debeat omnino credi sumissime, acerissime, & su-
per omnia alia, & an rursus hæc credibilitas, &
obligatio taliter credendi debeat, non vt cum que-
sed evidenter cognoscit: quod est querere, an ante
fidei assensum esse debat in quolibet fidei iu-
dicium evidens de credibilitate obiecti modo ex-
plicatio.*

Nomine cre-
dibilitatis
quid intelli-
gatur.

SECTIO I.

Probatur evidentiā credibilitatis procedens
actum fidei.

O Mitto errorem antiquorum & nostri etiam
seculi hereticorum dicentium, nihil cre-
di debere, nisi quod Spiritus sanctus immediate
proponit, interiusque reuelat, qui, (vt ait Au-
gustinus lib. de doctrina christiana in principio)
est error superbius, & multis periculis expo-
situs nam præterquam quod est contra experien-
tiā, & scripturam, ex qua constat prædicatio-

P. 2 nem

nem fidei de lege cōmuni fieri debere hominibus per alios homines: est etiā radix heresū, & schismatum, volente vnoquoque fieri se sibi regulam credendorum, ex quo fit apud hereticos totū esse fidei doctrinas, quot sunt capita. Neque obstant aliqua Scripturæ loca, quale est illud Isaiae 54. *Ponam vniuersos filios tuos doctos à domino, & Ioann. 6. erunt omnes docibiles Dei, & i. Ioann. 5. qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se, & alia similia, quibus indicatur, fideles doceri immediatè à Deo. Nam hæc loca solum significant, Deum pet auxilium, & iterius gratia excitantis, & adiunctorum mouere cor fidelium, ut praebant assensum iis, quæ exterius a peccatoribus ex parte Dei sufficienter proponuntur. Dicuntur etiā fideles habere in se testimonium Dei, scilicet obiectum, quæ credunt propter diuinum testimonium, quod sibi sufficienter proponitur. Magis videtur obflare illud Hier. 31. *Dabo legem meā in vñsceribis eorum, & non docebit ultra vir proximum suum, & illud i. Ioann. 2. non necesse habentes, ut aliquis doceat vos, nam vñctio docebit vos, &c.* locus Hieremie à nonnullis intelligitur de statu patriæ, & licet vterque intelligatur de statu legis gratiae: solum significatur abundantia gratiae, quæ fideles ita afficiuntur ad charitatem præcepta, ut etiam deficiente lege externa, ipsa caritas doceat quid faciendum, quidve fugiendum sit: hoc tamen non tollit, quod de lege communi mysteria fidei externam prædicationem requirant, de quo dixi disp. 1. s. 2.*

² Hoc errore omissio, contra quem vltra alios videri potest Suarez disp. 4. s. 1. inter Catholicos aliqui negant, eam eidentiam credibilitatis præcedere: quæ sententia tribuitur communiter Capreolo in 3. disp. 2. q. unica art. 3. ad 3. contra primam conclusionem. Fundamenta postea referimus, & dissoluemus. Alij Recentiores, quos tacito nomine refer Granado tract. 2. disp. 3. s. 1. num. 3. dicunt, eam eidentiam non reperi in omnibus, præferti in rudioribus, licet adit quantum satis est, ut prudenter credatur. Valentia vero in presenti q. 1. ad finem, puncto 4. dicit, sufficere eam eidentiam credibilitatis, quæ sit talis in potentia propinqua, qualis est illa, quam habent pueri, cum credunt in re graui patētibus, aut concionatoribus, qui non solent facile decipere, vel quando mouentur ad credendum ratione aliqua non levius momenti, ex qua facile possit colligi eidentia credibilitatis. Canus, ut refert Aragonius in presenti q. 1. art. 4. dub. ultimo dicebat, non semper requiri eidentiam credibilitatis, sed vt in platiuum. Turrianus in presenti disp. 7. dub. 7. satis obscurè loquitur: nam in s. secundo dicendum est, fatetur, aliquos conuerti ex infidelitate ad fidem, in quibus non fit absoleta eidentia credibilitatis, sed aliqua ratio, ex qua vocatione Dei interius illuminantis hominem, homo ille conuertatur, & s. sequenti dicit, quando homo fidelis venit ad vnum rationis saepe elicere actum fidei infuse absque expresa eidentia credibilitatis: addit tamen postea, in his præcedere iudicium aliquod credibilitatis saltem in communi: non tamen explicat, an illud debeat esse iudicium eidens. Granado vbi supra s. 5. num. 16. docet largè dici posse, in omni credente reperi eidentiam credibilitatis, quia habet prudens iudicium, quo sentit se debere credere: omne autem prudens iudicium eidentiam habet. Si autem iudicium illud est eidens, non

video, cur solum largè & non propriè concessi, in omnibus eidentiam credibilitatis. Denique Suarez disp. 4. s. 5. n. 7. relata sententia dicente, eidentiam credibilitatis necessariam esse ad fidem respectu corporis Ecclesiæ, non verò respectu singulorum eidentium, subdit: *Et hec opinio fortasse probabilis est.*

Vera tamen, & communis Theologorum sententia affirmat, in singulis prærequisiti eidentiam credibilitatis, pro quo est aperte S. Thom. in pre- ffecta sententia art. 4. ad 1. ibi non enim quis crederet, infra- deret ea esse credenda, vel proper eidentiam si- gnorum, vel proper aliud huiusmodi. Vbi S. Do- citor prærequisit ad fidem alienum videtur (hoc est eidenter cognoscere) credibilitatem mystero- rum; candem tenet Caiet. & alij communiter, quos referunt, & sequuntur Suarez vbi sup. n. 8. Coninch. disp. 13. dub. 1. n. 3. Hurrado disp. 12. s. 1. §. 2. & alij communiter.

Probatur primò ex Scriptura & Patribus psal. 92. *Teſtimonia tua credibiliſtaſa ſum nimis, illa enim particula nimis, non videtur minore, quam eidentiam credibilitatem significare.* Ioan. 15. de iis, qui non credebant, ait Christus: *mox auem excuſationem non habent.* Ex quo loco colligitur clare, motuia fidei generare posse eidentiam credibilitatis: aliquo si solum generat probabilitatem; excusationem haberent, qui non credunt, quia sequentur aliud iudicium probabile, quo censem probabiliter, hæc mysteria non esse credibilia. Quo etiam spectant verba Pauli ad Hebr. 2. vbi candem inexcusabilitatem supponit. *Quomodo, inquit, nos effugiemus, ſi statim neglexerimus ſalutem, &c.* contestante Dei signo & paten- tis, & ideo Matth. 5. Ecclesia comparat Cu- uitati ſupra montem posita, que abconditam potest; & quidem hæc loca probant non ſolum de facto, sed etiam de poffibili; nam ſi fides obligaret ex ſe ad credendum aliquod, quod non el- let eidenter credibile: obligaret de facto ad plu- ra credenda; quia non omnia, quæ Deus revelat, ſunt statim eidenter credibilia, ut conſtat de pluribus, quæ putamus reuelata esse aliquibus sanctis, non tamen credimus fide diuinæ, ergo ſe de facto omnia, quæ credimus, ſunt eidentes credibilia, ideo eft, quia fides non potest alter ad ſuum obiectum tendere. Ad hoc etiam facit R. Clemens in Conf. Apſt. lib. 8. cap. 1. vbi relatis mysteriis fidei, ſubiungit: *Quæ, qui credit non viciunque neque incoſiderat eſed cum iudicio ac plenitudine) christina quidem accipit à Deo.* Videatur Augustinus tom. 6. lib. contra epifolam funda- menti, cap. 5. Hieronym. dial. contra Luciferianos circa finem, Vinc. Lyrinensis in ſuo admont. & Va- lent. vbi sup.

Ratione probant aliqui hanc sententiam quoniam ad credendum necessaria est prudens volun- tas credendi, voluntas autē dicitur prudens, quia de- dirigitur à iudicio prudenter proponente obiectum; ergo à iudicio omnino eidens: probant conſequentiā, quia prudens cum sit virtus in- tellectualis, debet eſe prædictæ certa, & eidens circa honestatem, circa quam proximè veritatem, ergo obiectum, quod prudenter eſt credibile, proponit eidenter credibile. Verum hæc ratio non videntur omnino efficax; quia in primis aliqui do- cent, posſe dari auctum prudentis verum, qui non ſit eidens, ſed ſolum probabilis, quod sequitur Salas 1. tom. in 1. 2. tract. 11. disp. 3. s. 4. man. 3. 4. & 5. 0. deinde quidquid de hoc fit, dici poterit pro- pria

proponi posse per iudicium probabile, quod obiectum fidei sit credendum; quo dicta minime probabili dato, posset esse alius actus, quasi reflexus, euidentis, & elicitus à prudentia, dictans hic; & nūc prudenter posse nos amplecti, illud iudicium probabile, velle credere fidelis mysteria, sicut etiam posito iudicio probabili de paupertate Petri, datur actus euidentis prudenter dictans euidentis, hic & nūc honestum esse sequi illud iudicium probabile. Melius ergo probatur conclusio ex peculiari fidei natura: nam licet ad operandum honeste in aliis virtutibus nō prærequisitur iudicium euidentis, v.g. ad volendum ex misericordia subuenire huic pauperi, nō requiritur cognoscere euidenter quod sit pauper: ceterum ad volendum honeste credere fidei diuinam, requiritur cognitio euidentis creditibilitatis ex motibus propensis, nec suffici cognoscere probabilitatem creditibilitatem. Ratio est, quia voluntas credendi, non est credendi utrumque, sed credidi firmissime super omnia, & non obstante quousque alio motu, quod in contrarium adduci possit: estet autem imprudens, qui taliter vellet credere res ad quarum fidem præstabilitam probabilitate censet non habere motu sufficiencia, nam ut dicitur Eccl. 19. *qui cito credit, leus est corde,* quod eo magis ibi locum habet, quā materia grauitas, & necessitas maiorem discussionem, & deliberationem postulat. Alioquin, si cum probabilitate solum creditibilitas credere aliquis, non teneatur instante morte perseverare in fide; posset enim tunc sequi iudicium probabile contrarium dictans non adesse motu sufficiencia ad credendum, & inculpatē fidem negare: quod repugnat: fides enim Christiana ea firmitate assentitur suo obiecto, ut simul profiteatur obligationem non recedendi, aut dissentiendo, sed credit esse adeo verum, ut nullo modo negandum sit. Ad volendum autem hoc modo credere manifestum est, non sufficere iudicium probabile, nam scilicet probabilitate contrarij iudicij dictans licet dissentire, non potest quis certè assere hic & nūc non licet negare hoc obiectum.

Confirmatur, & explicatur, quia si daretur aliquid virtus, quæ solum inclinaret ad obedientiam superiori certò & euidenter pracepti, & cuius motiuum esset fugere inobedientiam contra certum superioris praceptum: tunc sanè hæc virtus non posset operari ex assensu solum probabilitates proponente praceptum, & obligationem obedientiæ cum fides in virtus inclinans ad credendum ea solum, quæ negare non possumus; repugnat dari voluntatem credendi ex iudicio solum probabilitate dictante talem creditibilitatem, quia eo ipso non manet hic & nūc obligatio simpli- citer non dissentiendo.

Dices: circa ipsam obligationem credendi, seu non dissentiendo potest variari probabilitas; possum enim solum probabilitate censere, me habere obligationem etiam si videam solum probabilitatem opposita partis. Respondeo, bene stat dari simul duas opiniones probabiles, quarum una asserrat, altera negat obligationem secundum se ad aliquid: repugnat ramen dari opinionem solum probabile, quæ in præsencia alterius opposita asserrat non solum simpliciter, sed hic & nūc dari obligationem operandi; quia hoc esset asserrare hic & nūc non licere oppositum, & per consequens asserrare hic & nūc non esse probabile oppositum; quod repugnat asserrare cum actu videtur probabilitatem opposita partis.

Cord. de Lugo de Virtute Fidei Diuina.

Vnde sumi potest ratio à priori: quia repugnat prudentiam dictare, obiectum illud esse dignum quod credatur super omnia & sine via formidinæ, quod tamen eadem prudentia iudicat, quod probabile sit esse fallum, dum iudicat posse prudenter aliquem amplecti contrarium ut probabile, quare non posset eadem prudentia simul dictare, honeste & prudenter posse obiectum illud firmissime & absque formidine credi cum animo colibendi omnem formidinem: cum tamen obiectum tale iudicetur, de quo possit homo prudenter formidare.

Vrgbis si potest aliquis prudenter adorare hostiam consecratam, & exhibere ei supremum cultum latræ, licet simul posse prudenter dicere, fortasse hæc hostia non est consecrata: ergo possumus velle etiam credere firmissime per fidem aliquod obiectum, exhibendo circa illud supremum cultum intellectualem, licet possemus etiam prudenter dicere, fortasse non est verum: sicut enim per fidem credo super omnia ita per latrati adoro, & colo super omnia. Respondetur, negando consequitam differentiam autem ex dictis est potest, quod cultus latræ solum tendit ad exhibendam ea signa reverentie, que quidem prudenter exhiberi possumunt alii, quoniam non constat, non esse talem personam, nec est salem dubium morale, licet immo iudicetur possibile, quod non sit talis: sicut quis licet reddit debitum coniugi, quoniam non constat esse alienam, licet possit simul dicere, fortasse non est coniux propter aliquod impedimentum occultum: cultus autem intellectus fidei non potest ita exhiberi, quia ex imperio voluntatis intellectus per fidem debet credere certissime cohibendo positivè omnem formidinem non potest autem voluntas prudenter colibere formidinem, quando prudentia factetur, posse prudenter formidari de veritate illius obiecti: hoc enim est prudentiam dictare obligationem cohibendi formidinem, quam tamen formidinem eadem prudentia dictat esse prudentem; quod in ipsis terminis ostendit repugnantiam. Cum ergo similitas fidei affectat obligationem cohibendi formidinem, prærequitur talis euidentia creditibilis obiectus, ut licet non appareat euidenter obiecti veritas, appareat tamen euidenter tanta creditibilitas, ut sit obligatione absque formidine credendi, ad quam obligationem non sufficeret iudicium solum probabile de creditibilitate.

7
Vrgetur diffi-
cultas.

Adhuc tamē videtur posse vrgeri difficultas hec ex alio capite: quia licet ad actum fidei prærequisitur iudicium dictans obligationem credendi firmissimè, ex hoc tamen non videtur argui neccesarias iudicij euidentis: quidquid enim cognosciatur, & affirmatur euidenter iudicium euidenti, posset idem cognosci probabilitate per iudicium solum probabile, atque adeo illa eadem obligationem credendi firmissimè posset cognosci per iudicium probabile: neque enim iudicium probabile, & euidentis differunt ex parte obiecti cogniti, sed per diuersum modum representandi idem obiectum, qui modus diversus, cum teneat se ex parte actus, & identificetur cum ipso, non cognoscitur ab ipso actu: unde quando prudentia dictat, & cognoscit obligationem credendi firmissimè, cognoscit quidem, & affirmat totam obligationem credendi, absque eo quod cognoscat reflexè, vel affirmet euidentiam acti certitudinem ipsius iudicij, quo obligationem affirmat: ergo obligatione cre-

8
Adhuc diffi-
cultas vrge-
tur ex alto
capite.

P 3 dendit

dendi non includit in se essentialiter evidentiā iudicij de obligatione; alioquin iudicium illud non posset affirmare obligationem, quin affirmaret etiam se ipsum, & suam evidentiā: cū ergo possit totum obiectum affirmatum illo iudicio evidenti affirmar verē per iudicium etiam probabile; consequens est, vt abfque iudicio evidenti possit intellectus proponere obligationem credendi firmissimē: qua obligatione posita voluntas prudenter imperabat assensum firmissimum, eum habet etiam tunc idem prorū motuum imperandi, quod nunc habet, nempe, obligationem & honestatem credendi. Nam de facto voluntas non habet pro motu obiectiu obigationem, quae resultat ex eo, quod obligatio proponatur iudicio evidenti: nihil enim potest esse obiectum voluntatis, quod non sit propositum, & præcognitum ab intellectu: evidentiā autem ipsius iudicij non cognoscitur, nec proponitur ab ipso iudicij: ergo motuum voluntatis non est obligatio, propterea includit cognitionem evidētē obligationis, sed propterea constituitur ab evidētē iudicij, quo proponitur; quæ tota obligatio posset cognosci minus clare, & solum probabilitate, atque adeo datur totum motuum imperandi, quod de facto datur, quando adest iudicium evidens.

⁹ Confirmatur, & augetur difficultas. Primo, quia si iudicio probabili cognosco obligationem credendi firmissimē, in tantum excusat tunc ab ea obligatione, in quantum per cognitionem reflexam aduerso, primam cognitionem non esse certam, sed probabilem, atque adeo me non habere certitudinem de obligatione, & ideo non esse obligationem, cum possit amplecti iudicium probabile contrarium. Potest autem contingere, quod ego non habeam illam cognitionem reflexam de probabilitate, & incertitudine prioris cognitionis, non enim est necesse habere semper reflexionem supra omnem cognitionem, & eius modum: tunc enim non excusat ab obligatione, & per consequens dabitur obligatio credendi firmissimē cum solo iudicium probabile de obligatiōne credendi.

¹⁰ Confirmatur secundo. Quia si obligatio includeret cognitionem certam, vel evidentiā de ipsa obligatione, sequeretur processus in infinitum: nam licet habeas iudicium evidens de obligatione credendi; hoc tamen ipsum iudicium evidens posset cognosci reflexe per iudicium solum probabile, quo probabilitē judices, te habere, vel habuisse iudicium evidens de obligatione; quo casu iam excusat ab obligatione, cum possit prudenter dubitare, an habueris talēm evidentiā vel possis probabilitē id negare. Rursus, licet cognitione reflexa de priori cognitione evidenti sit etiam evidens, potest adhuc hęc secunda evidentiā cognosci per iudicium solum probabile, & tunc sequitur idem inconveniens, quod possis dubitare de rota obligatione, & excusari ab illa. Nunquam ergo dabitur obligatio integra, nisi cognoscas evidenter ipsam evidētiam prioris iudicij; & rursus per aliud tertium iudicium cognoscas evidenter evidentiā secundi, & sic in infinitum, vel fatendum erit, obligationem ipsam non includere evidentiā iudicij, quo proponitur, atque adeo non esse necessarium iudicium evidens de obligatione credendi,

¹¹ Hęc tota difficultas molesta quidem est, & captiosa; non tamen est particularis in hac ma-

teria, sed generalis ad plures alias: probarent enim eodem argumento nunquam nos posse affirmare, quod habemus evidentiā, vel certitudinem de aliquo obiecto; quia ad hoc affirmandum verē, deberemus habere iudicium, non solum de ipso obiecto, sed etiam de evidentiā iudicij, quod habemus de obiecto: hoc autem secundum iudicium reflexum posset non esse evidens, sed probable: quo casu etiam primum iudicium directum fuisse evidens, non possemus dicere, quod sumus omnino certi de obiecto illo; quia sicut possumus dubitate de certitudine ipsa, possemus etiam dubitare aliquo modo de veritate obiecti, cū non sumus certi, quod non possumus dubitare de illo. Vnde in omnibus materiis in quibus requiritur certitudo, vel evidentiā ad inducendam, vel collendam obligationem, requiritur processus in infinitum cognitionum reflexarum evidētium ab habendā talē certitudinem. Eadem ergo difficultas efficit in exemplo supra adducto de virtute illa, quæ obligatio folum ab obediendū præcepto certo & indubitate Prælati: nunquam enim obligaret, quia numquam essemus omnino certi de obligatione præcepti, cū nunquam haberemus certitudinem reflexam de iudicio certo distante obligationem, vel faltem de certitudine ultimi iudicij reflexi. Item in sententiā dicente, votum in dabo non obligare, sed solum quando certò constat de illo, deberet ad obligationem cognosci reflexe certitudine cognitionis de voto; quæ secunda cognoscere posset esse solum probabilis, & iam tunc dehinc obligatio voti, quæ reduceretur ad cognitionem solum probabilem cum probabilitate contraria: vnde deberet hęc secunda cognitione efficiēt, & cognosci etiam per tertiam cognitionem certam, & sic in infinitum, vt votum certò obligaret. E contra verò, vbi certitudo requiritur ad hoc, vt certe obligatio, sequentur ad eam inconvenientia, v.g. Sacerdos, qui non est certus de suo sacerdotio, debet iterum sub conditione ordinari propter inconvenientia, quæ sequuntur ex illa ordinatione dubia & incerta. Quid ergo requiritur in ipso, vt possit dicere, se esse certum de sua ordinatione rite facta? Dices, requiri iudicium certum, vel evidens, quo iudicet se habuisse intentionem, & accepisse ordinem debito modo. Sed contra, quia, vt dicat, se esse certum, debet cognoscere reflexe certitudinem, vel evidentiā illius primi iudicij, de illa enim loquitur, tanquam de obiecto dicto, quando dicit mihī, scilicet certum. Si autem certitudinem illam primi iudicij cognoscit per secundum iudicium non certū, sed probabile, non potest dicere, se esse omnino certum de sua ordinatione, quia iam in radice dubitatur, cū dubitet de ipsa certitudine: ergo vt dicat, se esse omnino certum, & vt non habeat obligationem recordationis conditionem, necesse erit, quod illud etiam secundum iudicium reflexum sit certum, imo quod eius certitudo non cognoscatur solum probabilitē, sed certò per aliud tertium iudicium certum, & sic in infinitum. Vides difficultatem esse communem ad alias omnes materias, in quibus certitudo requiritur ad inducendam, vel collendam obligationem: in quo quies aliquis exterius testatur certitudinem sive de aliquo obiecto, deberet esse certus de ipsa etiā certitudine cum omnibus iis reflexionibus, ne posset testificari omnimodam certitudinem, quæ omnem formidinem expellar.

Omnes

Omnis ergo ad alias etiam materias responderemus, obligationem non includere formaliter in suo esse ipsum iudicium evidens de obligatione, quae quidem obligatio est obiectum iudicij, & adequare ab ipso condistinguit; est autem obligatio, ut nomen ipsum importat, ligamen, quo homo videt se ligatum undeque, ita ut omnis evadendi via ablata sit. Ut ergo cognoscatur ipsa obligatio, debet intellectus circumspicere, & videre undeque ligamen esse, nec ullam patere viam evadendi. Ad hoc autem, ut ligamen illud complete existat, duo requiruntur, nempe voluntas legislatoris, vel eius, qui obligat, & eius intimatio sufficiens, siue enim promulgatio, vel intimatio legis, aut pracepti includatur in ipsa lege, ut lex sit, siue solum sit applicatio legis iam facta, de quo in materia de legibus certum mihi est, includi in conceptu legis proxime obligantis, seu in conceptu ipsius obligationis proxime completa. Quando ergo subditus iudicatur, se lege aliqua obligatum, non habet pro obiecto ipsum iudicium certum, quo id iudicatur, sed solum intimationem legis sibi factam antecedenter ad iudicium suum & notitiam talem, quae ad ipsum pertinet, quam intimatione, & notitia taliter perlatam ligatur, ut non possit licite legi resistere, & contradicere, quam impotentiam iudicatur per illud iudicium: illa autem notitia, & intimatio est aliquid antecedens, nempe verba legis debito modo ipsi dicta, & ab ipso percepta, quae eo ipso ligant subditum, & hoc est obiectum iudicij sublequantis.

Similiter quando prudenter dicitur obligatio, non credendi firmissime obiecta proposita, non habet pro obiecto evidentiā ipsius iudicij, quo obligationem illam iudicat, sed obligationem antecedentem, quae est obiectum talis iudicij. Quae obligatio completeretur per notitiam talem rerum credendarum, & debiti radicalis ex iure ipso natura credendi firmissimè, quae taliter proponuntur. Illa autem notitia horum omnium non includit ipsum iudicium cuiusdam de obligatione, sed sunt apprehensiones, & notitia antecedentes per quas intellectus quasi audit, ut postea iudicetur subditus antequam iudicetur, se lege obligatum, accipit talem legis notitiam ita propositam, per quam obligatur formaliter, & auferitur omnis potestas resistendi. Sic intellectus proponit taliter obiectum fidei, ut proponatur ei simul ablata omnis potestas licite resistendi, & non credendi, de qua ablato potestatis, & obligatione posita iudicatur postea intellectus, quia praecessit notitia omnis via clausæ, & notitia talis ex se, ex qua posset oriiri iudicium cuiusdam de obligatione. Nam licet illa notitia praecedens non fuerit iudicium, fuit tamen notitia clara claritate radicali; qualis in ipsis etiam apprehensionibus reperiatur: neque enim apprehensiones omnes sunt eiusdem rationis; sed aliqua sunt inceptæ ad generandum assensum, aliae aptæ ad generandum assensum probabilem; aliae aptæ ad generandum assensum evidenter, & determinantes ad illum; quare in ipsis etiam apprehensionibus, & notitia illa praecedente iudicium inuenitur suo modo claritas radicalis. Hæc ergo claritas, quæ in illo modo proponendi praedit, est, quæ completeret obligationem, & auferet vias omnes evadendi necessitatem legis, & debiti, & hæc claritas cognoscitur, & affirmatur, quando prudenter affirmat obligationem credendi firmissimè.

Dices, iudicium non habere pro obiecto ipsas apprehensiones formales, sed earum obiectum; neque enim iudicium versatur circa aliud obiectum, nisi circa illud, quod per apprehensiones praecedentes propositum fuit: si ergo apprehensiones non habent pro obiecto obligationem completem, que formaliter completeretur ab ipsis apprehensionibus taliter obiectum proponentibus, nec apprehensiones habent se ipsis pro obiecto; consequens est, ut nec iudicium ipsum prudenter possit habere pro obiecto obligationem completam, vel illam affirmare. Respondeo, apprehensiones primas non habent pro obiecto obligationem completam, quippe quæ completeretur formaliter per ipsammet apprehensiones taliter proponentes obiectum, quare nec iudicium primum, quod ad ipsis sequitur, affirmat obligationem completam, sed incompletam. Postea tamen dari apprehensiones reflexas de statu resultante ex prioribus apprehensionibus, per quas secundas proponitur iam obligatione completa resultans ex prioribus; & ad has apprehensiones reflexas consequtur secundum iudicium reflexum, quod est iudicium practicum affirmans obligationem completam resultantem ex obiecto taliter proposito, & cum tali claritate per priores apprehensiones, ut non sit via licite resistendi illi legi. Sicut etiam quando intimator sub dito praceptum, aut lex sui superioris, prima apprehensione non proponit subdito obligationem completam, sed incompletam, hoc est, voluntatem, & praceptum superioris intimatū; & de hō ipso sit primum iudicium: aliae vero apprehensiones reflexæ super qualitate, & claritate primarum apprehensionum proponunt obligationem practicam completam fundaram in pracepto taliter intimato, & cognito, ut nulla sit via evadendi obligationem, & resistendi licite legi, & ex his apprehensionibus oritur iudicium practicum dictans obligationem completam, & practicam obediendi hæc & nunc tali pracepto taliter cognito.

Vrget aliquis, manere adhuc eamē difficultatem supra positam: quia illud totum, quidquid est, per quod completeretur obligatio, potest cognosci invenirenter, seu per cognitionem solum probabilem; unde redit tota difficultas, quia eo casu iudicium probabile dictabitur obligationem credendi firmissimè, & per consequens poterit imperari assensus fidei absque iudicio cuiusdam de creditibilitate seu obligatione credendi. Porro totum illud cognosci posse per cognitionem probabilem, videntur probari eodem argumento: quia id, per quod ultimè completeretur obligatio, sunt apprehensiones tales ita clare propentes legem, & debitum radicale, ut non relinquatur modus evadendi, & licite resistendi: tota autem ea claritas apprehensionum, & talis modulus proponendi obiectum potest cognosci reflexæ, non clare, sed probabiliter, quia de ipsamet claritate, & evidentiâ potest esse opinio reflexa, & sèpè dubitamus de nostris actibus, an fuerint, vel non fuerint evidentes.

Respondetur tamen iudicium ultimum practicum, & suo etiam modo apprehensiones, si qua sunt, illud praecedentes, non esse probabile, sed evidens, quippe quod semper est intuituum vel connexum necessarium cum intuitione; est enim reflexum supra statum, quem obiectum ultimum habet in intellectu de praesenti, quem statum praesentem intueri homo potest per actum reflexum.

xum, quare non potest probabile esse quia cognitio intuitiva non est probabilis. Postea quidem esse non omnino distincta, atque ideo quae non posset reddere rationem distinctam de omnibus praedictis sui obiecti, prout intuitio albedinis non percipit distinctam, an albedo sit ens modale, vel reale, &c. et rāme que intuituē percipit, eudenter percipit, & nihil probabiliter. Iudicium ergo practicum circa certam obligationem debet explorare totum statum, quem obiectum habet in intellectu, atque ideo debet intuituē representare certitudinem iudicij praecedentis. Vel ergo ea certitudo est in iudicio praecedenti, & percipitur, & tunc debet percipi intuituē, quia ultimum iudicium fertur intuituē ad certitudinem praecedentis iudicij, atque adeo ultimum iudicium non est probabile, sed euidens de certitudine obligationis. Vel non est talis certitudo praecedens, aut etiam si sit, non percipitur à iudicio sequenti propter aliquod impedimentum: & tunc iudicium sequens non dicit obligationem certam vlo modo, cum non habeat certitudinem formaliter loquendo pro obiecto, atque adeo illud iudicium non sufficiat ad voluntatem credendi firmissimè, quia voluntas non potest otiri prudenter, nisi à iudicio practico de obligatione certa credendi: nec hoc iudicium de obligatione omnino certa esse potest: nisi sit reflexus supra ipsam certitudinem notitia praecedēti, quam cum praesens sit, intuituē percipit, & per consequens non probabiliter, sed eudenter. Requiritur autem in hīe, ut prudenter credatur, hæc ultima evidentia de certitudine obligationis: quare si aliquis sine illa putaret se debere credere, adhuc sine certitudine obligationis, illud iudicium est falsum: & non est à prudentia infusa, nec deseruit ad piam voluntatem supernaturalem credendi. In aliis autem materiis, in quibus plerunque non requiritur certitudo obligationis ad licite, & prudenter operandum, possimus licite, & aliquando honestè sine illa certitudine operari, non verò in iis aliis, in quibus ob peculiares rationes requiritur certitudo praecedens de obligatione, vel de defectu obligationis. An vero cum dubio, vel probabilitate obligationis, teneamus obligationem satisfacere, non potest una regula generalis pro omnibus materiis assignari, in vniuersum tam loquendo de probabilitate dicendum videtur, quoties p. ultimum iudicium attentis omnibus circumstantiis intrinsecis, & extrinsecis, iudicatur solum probabilis obligatio cum probabilitate etiam de negatione obligationis, non tenerinos obligationem probabili satisfacere, sed posse amplecti probabilitatem contrariam. Tunc autem illud iudicium probabile non erat ultimum, sed valde remotum, & postea succedit aliud iudicium certum de obligatione secundi partem tertiorem in illa materia non obstante probabilitate remota contraria. Sic et contra quando propter probabilitatem utriusque partis possimus alterutram sequi, ultimum iudicium practicum, certò iudicat de defectu obligationis propter probabilitatem, quam certo possimus amplecti.

Quando vero non est probabilitas, sed dubium

de obligatione, tunc ante adhibitam diligentiam, pro rei opportunitate ad deponendum dubium & examinandam veritatem, non possumus operari contra obligationem dubiam; & tunc iudicium etiam ultimum erit de obligatione certa non operandi cum illo dubio, ne exponamus nos tamen periculo violandi obligationem. Facta vero diligentia, si adhuc perseveretur dubium de obligatione, tunc in aliquibus materiis possumus vir libertate nostra, & tunc iudicium etiam ultimum erit, per se loquendo, certum de defectu obligationis; in aliis vero materiis non licet operari contra obligationem dubiam; & tunc iudicium etiam ultimum erit per se loquendo, certum de obligatione, quæ autem sint haec, vel illa materia; non est huius loci; pertinet enim ad varios status: nunc enim solum incidenter id supponimus, ut videamus, quomodo ultimum iudicium possit esse certum de obligatione, quin sit reflexus supra se ipsum, & supra suam certitudinem.

Peres, quid si in utroque casu, nimirum quando vel obligatio est solum probabilis, vel quando est dubia, iudicium ultimum non sit certum de obligatione, vel carens illius, sed solum probabile? Respondere in primis, quoties agitur de obiecto bono, aut malo in genere moris, seu de honestate, & in honestate moralis, intellectum rendere se, per explorandum, quantum potest, & formandum ultimum iudicium ex omnibus circumstantiis intrinsecis, vel extrinsecis, etiam cum reflexione supra omnes suos actus; & ideo iudicium de rebus moralibus dicitur, pertinere ad rationem, seu partem superiorē, & dirigi secundum regulas vniuersales, quia licet in rebus aliis, v.g. in appetendo cibo, intellectus sapientiae non attendat, nisi ad eius electionem ex vnaparte, & ad sumptus pro eo faciendos ex alia; in rebus tamen moralibus attendit ad regulas vniuersales, ut videat quid ex omnibus circumstantiis in vniuersum licet & non; sit pro honestate vel in honestate illius obiecti, donec certificetur saltem certitudine reflexa de statu moralis obiecti, attentis omnibus circumstantiis, & modo, quo innotevit. Quare si est certitudo obligationis, iudicium ultimum eam affirmat; sicut et contra, si est certitudo de defectu obligationis, hunc etiam defectum certo affirmat. Si vero sit dubia, vel probabilis obligatio, iudicium sequens certò affirmat dubium illud; & tunc ulterius intellectus, qui nondum inuenit certam obligationem, vel cuius parentem, pergit inuestigando reflexè, an stante dubio, vel incertitudine obligationis, certò certo obligatio vel potius insurgat: & de hoc ipso format iudicium aliud certum, si potest attentis iis omnibus circumstantiis. Si autem non potest, sed attentis omnibus nequit certo afferre, manere, vel defere obligationem: affirmat ad minus certo non esse certam obligationem, vel defectum illius. Hoc autem iudicio stante, an voluntas possit agere contra obligationem dubiam; distinguendum est: nam si adest iudicium ultimum probabile de obligatione, & nullum etiam probabile de defectu obligationis, debet voluntas satisfacere obligationem, quia proponitur, quam si non exequatur, nullum sequitur iudicium probabile de defectu obligationis, quod, ut supponitur, nullum habet. Si vero apparet etiam probabilitas partis contraria contra obligationem, sequitur, ut iudicet etiam, se non obligari, cum possit amplecti illam probabilitatem, atque ideo non potest

simil habere iudicium, probable de obligatio-
ne, quia non possunt simul esse duo assensus
etiam probabiles de obiectis contraria in eodem
intellectu, nec illud iudicium probable de obli-
gatione posset esse ultimum, cum apparente ultimi-
ma probabilitate contraria, non posset esse ultima
obligatio practica. Quod si contendas fieri posse,
ut iudicet probabilitatem esse contra obligatio-
nem, & tamen non iudicet, se ideo exculari ab
obligatione, atque ideo possit adhuc assensu pro-
babili iudicare dari obligationem absque assensu
probabili circa carentiam illius, licet adhuc assen-
sus circa probabilitatem in actu signato contra
obligationem, dato eo casu teneretur per acci-
dens propter ignorantiam sequi iudicium pro-
bable de obligatione, quam iudicat absolute esse,
cum nullum habeat assensum probabilem, quo
iudicet non esse obligationem, quem assensum
sequi possit.

An possit vo-
luntas imperare prudenter assensum fidei cum
rare prudenter assensum
fidei cum iu-
dicio ultimo
credibilitatis
solutum prova-
bili?

credibilitaris, seu obligationis credendi, cuius
occasione haec dicta sunt, ut videtur, an possit
voluntas imperare prudenter assensum fidei cum
iudicio ultimo et credibilitatis solum probabilis;
dicendum, itaque est id fieri non posse, quia cum
motuum piæ affectionis si honestas credendi fir-
missime, quando obligatio credendi certa est,
alioquin non imperaret prudenter talis assensus
firmissimus, consequens est, ut debet cognosci
prius obligatio certa, atque adeo certitudo obli-
gationis completa ex cognitione evidenti
præcedenti: cuius cognitionis evidenti, cum
præsens sit, & intuitus percipiatur, non potest
nisi evidenter representari à iudicio ultimo pra-
etico, quod iudicare debet de evidentiactuum
præcedentium, à quibus haec obligatio ultimo
completa fuit in ratione obligationis certae.

Vnde ad primam confirmationem propositam
dicimus repugnare, quod iudicio solum probabili
affirmetur obligatio illa certa credendi firmissime
hic & nunc, quia obligatio illa compleri debet
per evidentiactuum præcedentium; qua eu-
dientia si existit in ipsi actibus, cum præsens
sit, debet percipi intuitu, & evidenter, & non
solum probabiliiter ab intellectu per actus sub-
quentes in posteriori nature.

Ad secundam confirmationem ibi adductam
respondeatur etiam ex dictis, iudicium ultimum
cuidens de certitudine obligationis credendi non
debet cognosci per aliud iudicium reflexum:
quia iam per illud iudicium cognoscitur obligatio
certa, & eius certitudo proueniens formaliter
ab actibus præcedentibus certis. Et cognoscitur
evidenter per iudicium evidens certificans forma-
liter de ipsa certitudine, quod iudicium non in-
cluditur in obligatione certa credendi, sed sup-
ponit totam illam, & representando eam clare,
applicat eam sufficienter, ut moueat voluntatem:
qua quidem non habet pro motu ipsum applica-
tionem sufficientem motui, quod est obligatio
certa, ut cordis in applicatione seu repre-
sentatione certa, qua applicatur, quamvis, ea
applicatio, & talis applicatio evidens exigatur
ad mouendum sufficienter, ut mox explicabo.

Hinc etenim possumus obiter indicare respon-
sionem ad exempla ex aliis materiis, que adduxi-
mus supra, in quibus diximus esse eandem diffi-
cultatem. Et in primis, quando aliquis testifica-
tur, se aliquid certò scire necesse quidem est, quod
non solum sciat rem ipsam, sed etiam reflexè
cognoscat certitudinem, quam de re habet, non
potest enim loqui id, quod non cognoscit; loqui-
tur autem non solum de re ipsa, sed etiam de cer-
titudine, quam de re habet: ergo necesse est, quod
vtramque cognoscat, non est tamen necesse, quod
cognoscat etiam cognitionem certam reflexam,
quam habet de cognitione directa, certa; daretur
enim processus in infinitum, quare sicutum est
in aliqua cognitione certa, quæ sit sola applica-
tio rei, de qua loquitur, & non sit obiectum lo-
quutionis, vel obiectum à se cognitionum. Quando
vero virges, quia si cognitione evidens ipsa, quam
habes de obiecto cognoscere à te per cogni-
tionem solum probabilem, non posses testari te es-
se omnino certum de ipso obiecto, poscas enim
formidare de certitudine tua, cum solum proba-
bilitate cognoscas, te habere cognitionem eviden-
tem de obiecto: respondendum est, si cognitione evidens,
aut certa, quam habes de obiecto non co-
gnoscetur à te cognitione certa, sed incerta, &
probabilis.

Respondeatur
ad primam
confirmatio-
nem supra
postiam.

Quando denique non ageretur de probabili-
tate, sed iudicaret solum obligationem omnibus
penatis, esse dubiam: tunc in aliis quibus materiis
per se loquendo, deberet satisfaci obligacioni,
in quibus nimis ruror pars in dubio lequenda
est: quia per se loquendo, ex illo dubio de obli-
gatione deberet subsequi iudicium reflexum de
obligatione in tali materia; in aliis vero materiis,
per se loquendo, cessaret obligatio, quia ex illo
iudicio de obligatione dubia, consequitur iudicium
alium reflexum de cœlesti obligationis in
illa materia. Si autem contendas, posse contingere,
ut per accidens nullum aliud iudicium sequatur,
hūd vñlōmūm iudicium dicit solum obligationem
esse dubiam: certè iudicium illud non est
sufficiens ad obligandum, quia ipsum solum, &
sistendo ibi, non est sufficiens ad mouendam
voluntatem. Voluntas enim deberet moueri à iu-
dicio proponente bonum: illud autem iudicium
nullum proponit bonum, sed solum dubium de
obligatione; ergo quandiu intellectus non pro-
digatur dicendo, bonum, necessarium, vel certe
expediens est satisfacere huic obligationi dubiae,
nondum adhuc regula ultima mouens voluntatem
ad operandum intuitu obligationis. Debet ergo
semper deueniri ad iudicium ultimum certum,
vel latrem probabile circa honestatem vel turpi-
tudinem ipsam obiecti propositi, attentis omni-
bus circumstantiis præsentibus.

Dices, qui operatur cum conscientia erronea
operando, vel violando præceptum falsum,
quod sibi fingit, non potest habere iudicium ultimum
certum, aut probabile, sed falsum, & erro-
neum; & tamen meretur operando iuxta illud
iudicium: non ergo requiritur iudicium evidens,
imò nec verum ad prudentes operandum, qui
enim meretur, prudenter operatur. Respondeatur
facile, ex casu iudicium ultimum verissimum esse,
& prædictissimum, atque etiam certissimum;
nam licet aliquid iudicium præcedens fuerit fal-
sum, quo falso iudicatur præceptum obligare, &
ideo dicatur esse conscientia errans: posito tamen
illo iudicio, & quod homo ob ignorantiam, vel
inaduentiam suam non intenit viam evadendi
obligationem legis, verissimum, & certissimum
est, hominem hic & nunc obligari ad ponendum
opus illud, & hoc iudicium elici potest etiam à
prudentia infusa, & deseruire ad meritum etiam
super naturale.

Nunc iam, ut ad id reuertamur, vnde digressi
sumus: hec omnia applicari possunt ad iudicium

probabili, non posse te testificari, quod obiectum illud certo sejus: ad huc enim testificandum non sufficit certo seire obiectum, nisi & certo scias re illud certo seire. Nam cogitio incerta reflexa de cognitione certa directa, licet representaret idem obiectum, & eandem certitudinem, quam representaret cognitionis certa reflexa de certitudine directa non tam representaret debito modo, ut moueat voluntatem ad volendum id testificari. In genere enim loquendo fatendum est, ad aliquos actus requiri ex parte intellectus non solius quod proponat talis obiectum, sed etiam, quod proponat tali genere cognitionis, quæ cognitio, licet non sit obiectum, nec cognoscatur, est tamen applicatio talis, ut ex eius variatione penderit sufficiens, vel insufficientia applicationis ad mouendam voluntatem, quæ in ordine ad obiectum idem diuero valde modo tangitur, & mouetur diverso genere applicationis, & propositionis. Exemplum habemus in visione clara Dei, quæ quidem ita applicat obiectum suum voluntati, ut habeat ipsa visio, & eius claritas non cognoscatur reflexe, & licet omnia predicata Dei, quæ elato representat, antea cognoscuntur obiectu per fidem, voluntas tamen mouetur in celario ad amorem Dei, ad quem amorem non mouetur necessarij cognitione alia obscura, vel abstractiva eiusdem obiecti. Ecce modus cognitionis non cognitionis variacionum mouentium voluntatem, licet tota illa variatio sit in sola applicatione, & non in ipso obiecto, vel motu. E contra cognitione euidens mali presentis, vel futuri multo magis contristat, vel conturbat, quān cognitionis probabilitate eiusdem mali, ut experientia constat, qui excelsus prouent solū à diuero modo applicationis, licet applicatio ipsa non cognoscatur reflexe, & sic in aliis exemplis. Similiter ergo ad volendum testificari de notitia certa aliquius obiecti non mouet sufficienter cognitionis solū probabilis de notitia certa obiecti, sed requiritur notitia certa de certitudine directa: quia licet cognitionis probabilitatis reflexa proponet eamdem certitudinem cognitionis directæ, quam proponet cognitionis reflexa certa, & aliunde ipsa cognitionis certa reflexa non cognoscatur: illa tamen cognitionis probabilitas ita debilitate proponit, & applicat certitudinem cognitionis, ut in actu exercito debilitate voluntatem ad testificandam securitatem, & certitudinem, sicut enim cognitionis solū probabilis de bono presenti, licet proponat ex parte obiecti illud idem bonum, in ipso tamen actu exercito contristat, & impedit gaudium vehemens de possessione tanti boni: ita, cum eidem sit anima, quæ cognoscit certitudinem, & quæ debet velle eam testificari (nam eadem anima immediate concurreat ad cognitionem & amorem) cognitionis illa incerta de certitudine cognitionis directæ non certificat formaliter animam de illa certitudine, & in actu exercito reddit inepit, & minus securum ad testificandam alacriter certitudinem, & securitatem de obiecto. Quando vero est certitudo ex parte obiecti cogniti, & ex parte applicationis certæ, qua proponitur, iam tunc anima est & obiectivæ, & formaliter certa, & secura, atque apta ad testificandam securitatem & certitudinem. Quod idem dicendum est de iudicio evidenti credibilitatis ad voluntatem credendum: nam licet illud iudicium ultimum non cognoscatur, sed certitudo prioris iudicij directi atque adeo certitudo ultimi iudicij

reflexi non moueat ut obiectum cognitionis: mouet tamen formaliter per modum applicationis debitis certificantis formaliter animam, & redditis securam de certitudine obligationis credendi. Quare si iudicium illud ultimum potest non esse evidens, sed probabile de obligatione certa, & certitudine directa, non moueret sufficienter ad volendum prudenter credere firmissime, non ex defectu obligationis certæ propria, sed ex defectu applicationis debitis, nempe iudicij certificantis formaliter, quo ea certudo obligationis proponeretur.

Propter eamdem rationem virtus illa, si que esset, quæ inclinaret solū ad obedendum, quando esset certitudo præcepti obligantis, non posset obedire, quando solū probabilitas proponetur. præceptum certum: quoniam enim ponetur totum motuum ex parte obiecti: non tamen adessest motuum ex parte applicationis, quæ certificantis formaliter de obligatione præcepti, sed potius esset radix formidandi de vereitate obligationis, quæ formido radicalis impediret voluntatem ab operatione certa. Similiter si requiretur totalis certitudo voti ad eius obligationem, non obligaret, quando voti obligatio certa proponetur per iudicium solū probabile propter eamdem rationem, fortasse tamen ad obligationem voti non requiritur tanta certitudo reflexa, immo sufficeret notitia probabilitatis sine probabilitate contraria, de quo alias. Denique qui alienus solū probabilis iudicaret certum fusile suum baptismum, vel suam ordinationem in Sacerdotem, posset, & deberet repetere sub conditione baptismum, vel ordinationem, quia non posset affirmare, se certum esse de suo baptismismo, vel ordinatione, licet probabilitas solū se teneret ex parte ultimi iudicij non cognitæ, sed applicantis certitudinem cognitam: nam in omnibus procedit eadem ratio. Quælicet proximus fortasse dicta videantur, oportuit tamen et aliquantulum euolueret occasione illius difficultatis, quæ, ut vidimus, in multis matetis posset occurrere.

Habemus ergo ex dictis, requiri ad voluntatem prudentem credendi fide christiani firmatus, ut iudicium evidens de credibilitate obiecti. Ad hoc possumus Suarez dicta sententia, iudicium hoc debet dictere euidenter non solū obiectum fidei esse credibile, sed etiam esse credibilis quacunque doctrina fidei contraria. Hoc tamen nihil additum de ipsa supra id, quod diximus. Nam credibilis in hac questione non significat id solū, quod credi potest, sed quod prudenter credi debet firmissime super omnia alia: non potest autem esse obligatio credendi taliter aliquid, cuius contradictione aquæ sit credibile, vel taliter sit prudenter credibile: nam eo ipso possemus prudenter formidare de veritate huius obiecti, si eins contradictionem possemus prudenter credere: non possemus ergo prudenter cohibere formidinem omnem circa veritatem huius obiecti, nec id posset præceptum fidei præcipere. Idem ergo est hoc obiectum esse taliter credibile firmissima fide, ac esse credibilis omnibus obiectis contraria. Nunc iam videamus, & dissoluamus argumenta, que communiter fieri solent contra necessitatem huius evidentiæ credibilitatis, ex quorum solutione melius intelligetur, qualis, & quanta sit haec necessitas.

SECTIO

SECTIO II.

Referuntur, & solvantur argumenta
contra necessitatem evidenter
credibilitatis.

25 illas non esse prudenter credibiles, seu esse prudenter incredibiles, concedo: sciunt evidenter illas non esse credibiles prudenter, vel imprudenter, nego. Vnde ad secundam sequelam sumiliter distinguo: sciunt evidenter illas non esse prudenter probabiles, concedo; sciunt evidenter illas non esse probabiles prudenter, vel imprudenter, nego.

Hinc nascitur tertia obiectio: quia si fideles sciunt mysteria fidei esse evidenter credibilia, ergo sciunt evidenter esse vera, seu possibilia; probatur consequentia, quia illud solum est credibile, quod est verum & possibile. Respondetur negando consequentiam, & ad probationem dicimus; non esse idem credibilitatem, & veritatem, seu possibilitem credibile enim solum solum est, quod ita proponit, ut dignum sit, cui prudenter assentiamur. Contingere autem potest taliter aliquando proponi aliquid falsum, & impossibile etiam rusticus, cui Parochus tanquam de fide proponit, scilicet quatuor personas in Trinitate, evidenter iudicat; illud esse prudenter sibi credibile, sicut quando proponitur verus articulus; & sane in hoc non fallitur. Quia licet illud in se sit falsum, & impossibile; est tamen hoc & nunc prudenter credibile ab hoc rusticus, ergo ex evidenti credibilitate non potest argui evidenter veritas.

Vrgent tamen hoc sophismate: hoc est bona consequentia: hoc obiectum est evidenter impossibile, ergo est evidenter incredibile: ergo hoc etiam erit bona: hoc obiectum est evidenter credibile, ergo est evidenter possibile. Antecedens est clarum: Consequentia probatur, quia ab opposito consequentis, ad oppositum Antecedentis bene arguitur, v.g. Petrus currit, ergo mouetur: bene inde arguitur: non mouetur ergo non currit. Sed in secundo argumento factio arguitur ab opposito consequentis prioris argumenti, nempe ab evidenter credibili, quod opponitur evidenter incredibili, quod erat consequens in priori arguento, ergo arguetur bene, ad evidenter possibile, quod est oppositum evidenter impossibili, quod erat Antecedens prioris argumenti.

29 Huic argumento varias solutiones, nec satis clare assignari Hurtado dispt. 22. sect. 2. §. 6. & sequentibus, nec bene impugnari quam tradiderat Bañes quibz. 1. art. 4. ad 5. quaz, si bene explicetur, Regula familiars. optima est. Respondetur ergo clare, regulamillam Summularisticam, ab opposito Consequentis bene argui ad oppositum Antecedentis, intelligi de opposito contradictorio, non de opposito contrario, quod Bañes dixit valere argumentum ad propositionem negatiuam, non ad affirmatiuam: exemplum habes in hoc argumento. Petrus est homo, ergo est animal, non enim argueretur bene, Petrus non est animal, ergo est bruum, cum tamen brutum sit oppositum hominis, quia nimis non opponitur homini contradictorie, sed contrarie: solum ergo potest argui, non est animal, ergo non est homo, quod est argui ad contradictorium Antecedentis, seu ad negatiuam illius. Sic etiam in praesenti materia, ex hac illatione, hoc obiectum est evidenter impossibile, ergo est evidenter inopinabile: bene argueretur: hoc obiectum non est evidenter inopinabile, ergo non est evidenter impossibile, non tamen bene argueretur, est evidenter opinabile, ergo est evidenter possibile; nec etiam bene argueretur: non est evidenter inopinabile, ergo est evidenter possibile. In utraque enim illatione Antecedens posset esse verum,

30

Obiectio 4.

31

Obiectio 5.

32

Obiectio 6.

33

Obiectio 7.

34

Obiectio 8.

35

Obiectio 9.

36

Obiectio 10.

37

Obiectio 11.

38

Obiectio 12.

39

Obiectio 13.

40

Obiectio 14.

41

Obiectio 15.

42

Obiectio 16.

43

Obiectio 17.

44

Obiectio 18.

45

Obiectio 19.

46

Obiectio 20.

47

Obiectio 21.

48

Obiectio 22.

49

Obiectio 23.

50

Obiectio 24.

51

Obiectio 25.

52

Obiectio 26.

53

Obiectio 27.

54

Obiectio 28.

55

Obiectio 29.

56

Obiectio 30.

57

Obiectio 31.

58

Obiectio 32.

59

Obiectio 33.

60

Obiectio 34.

61

Obiectio 35.

62

Obiectio 36.

63

Obiectio 37.

64

Obiectio 38.

65

Obiectio 39.

66

Obiectio 40.

67

Obiectio 41.

68

Obiectio 42.

69

Obiectio 43.

70

Obiectio 44.

71

Obiectio 45.

72

Obiectio 46.

73

Obiectio 47.

74

Obiectio 48.

75

Obiectio 49.

76

Obiectio 50.

77

Obiectio 51.

78

Obiectio 52.

79

Obiectio 53.

80

Obiectio 54.

81

Obiectio 55.

82

Obiectio 56.

83

Obiectio 57.

84

Obiectio 58.

85

Obiectio 59.

86

Obiectio 60.

87

Obiectio 61.

88

Obiectio 62.

89

Obiectio 63.

90

Obiectio 64.

91

Obiectio 65.

92

Obiectio 66.

93

Obiectio 67.

94

Obiectio 68.

95

Obiectio 69.

96

Obiectio 70.

97

Obiectio 71.

98

Obiectio 72.

99

Obiectio 73.

100

Obiectio 74.

101

Obiectio 75.

102

Obiectio 76.

103

Obiectio 77.

104

Obiectio 78.

105

Obiectio 79.

106

Obiectio 80.

107

Obiectio 81.

108

Obiectio 82.

109

Obiectio 83.

110

Obiectio 84.

111

Obiectio 85.

112

Obiectio 86.

113

Obiectio 87.

114

Obiectio 88.

115

Obiectio 89.

116

Obiectio 90.

117

Obiectio 91.

118

Obiectio 92.

119

Obiectio 93.

120

Obiectio 94.

121

Obiectio 95.

122

Obiectio 96.

123

Obiectio 97.

124

Obiectio 98.

125

Obiectio 99.

126

Obiectio 100.

127

Obiectio 101.

128

Obiectio 102.

129

Obiectio 103.

130

Obiectio 104.

131

Obiectio 105.

132

Obiectio 106.

133

Obiectio 107.

134

Obiectio 108.

135

Obiectio 109.

136

Obiectio 110.

137

<p style="text

& Consequens falsum, eo quod non arguiatur ad contradictorium Antecedentis, sed ad contrarium. Similiter ergo idem defectus invenitur in argumento proposito in obiectione; nam ut bene applicaretur regula, deberet sic formari: *Valeat bene haec consequentia, hoc obiectum est evidenter impossibile, ergo est evidenter incredibile: ergo haec etiam erit bona consequentia: hoc obiectum non est evidenter incredibile, ergonon est evidenter impossibile*: tunc enim seruaretur regula, & argueretur ad oppositum contradictorium Antecedentis quæ consequentia semper debet esse bona.

31
Obiectio 5.

Sed contra obiectus quintus, quia haec est evidens consequentia: aliquid obiectum est credibile fide diuina, ergo est verum; nam diuina fides non potest credere nisi verum: ergo si hoc mysterium proponitur evidenter credibile fide diuina, evidens est esse verum. Respondeatur, concedendo totum; negando tamen quod supponit obiectio, scilicet mysteria cognoscendi evidenter & credibili fide diuina: quomodo enim cognoscitur evidenter credibilitas in ordine ad fidem diuinam; cum non sciamus evidenter posse dari fidem diuinam, & infusam? solum ergo cognoscimus evidenter, mysteria illa taliter proponi, ut prudenter possimus conari quantum est ex nobis ad credendum firmiter illa, & sine villa hesitatione, praescindendo ab hoc, quod hic assensus cliendus sit viribus naturæ, an per fidem infusam: hoc enim prolsus ignoramus.

32
Obiectio 6.

Sexto obiecto potest, quia si sola credibilitas cognoscitur evidenter, & non veritas obiecti in se; ergo veritas obiecti pro illo priori solum cognoscitur probabiliter, ergo appetet etiam probabilitas oppositi obiecti, ergo in illo instanti non potest haberi fidei assensus certus: non enim possum certus assentiri aliqui obiecto, si tamen in eodem instanti reali censio, oppositum illius esse probabile. Respondeo, in illo instanti, quo elicio actum fidei, me non ostendit probabilitas obiecto contrario, licet tunc appareat in eo aliqua credibilitas radicalis. Pro quo aduerte, in primis apparere motiu ad obiectum fidei, & ad oppositum: cum hoc tamen discrimine, quod motiu ad obiectum fidei, licet non habeant vim ad illud evidenter ostendendum; habent tamen vim ad ostendendum evidenter, quod voluntas prudensissime potest imperare assensum excludentem omnem formidinem, quæ nasci posset ex motiis contrariis; & ideo pro eo priori appetet tamen in eo obiecto certitudo radicalis prudens. At vero motiu contraire ad summum habent vim ad hoc, quod voluntas imprudenter operans possit imperare assensum ex illis motiis. Hoc ergo supposito, antequam intellectus ex motiis contrariis assentiat opposito, & stante sola representatione motiiorum utriusque partis, voluntas imperat assensum fidei certum, & simul cohibet formidinem, non quæ iam sit, sed quæ prodire posset illo instanti ex motiis contrariis: quare in illo instanti, quo elicitor fidei assensus, non est formido actualis pro opposito obiecto, nec assensus probabilis illius, sed solum sunt motiua, quæ non cohibentur, possunt generare formidinem, & quæ si voluntas lassauerit, possunt generare assensum obiecti contrarii; & in hoc ienit diciamus apparere in illo instanti imprudentem quandam credibilitatem radicalem obiecti contrarii, id est, motiu, quæ ex imprudenti voluntate possunt generare imprudentem assensum obiecti contrarii.

rij. Cum hæc tamen credibilitate radicali obiecti contrarii stat bene assensus fidei adhaerens certò suo obiecto, & cohibens formidinem, ac assensum formalem, qui oriri posset pro obiecto contrario ex suis motiuis.

Septimum obiectus quia si apparente sola veritatis voluntudine obiecti, potest intellectus ex imperio voluntatis assentiri obiecto sine formidine, cui etiam, licet non appareat evidenter, sed solum probabilitas credibilitas obiecti, non potest voluntas prudenter imperare assensum certum, & dicendum prudenter credibile: at vero potest evidenter credibilitas, quantumcumque imperante voluntas, non potest cogere intellectum ad alienandum ex obligatione, & necessitate: semper enim maneret licitus, & voluntarius diffensus, cum esset etiam probabile, non esse illud obiectum prudenter credibile: at vero potest evidenter credibilitas, licet obiectum contrarium manifestat imprudenter credibile radicaliter modo explicato, potest intellectus ex voluntatis imperio elicere assensum firmum, & obligatorium, non enim appetere via ad prudenter, & licite differendum huic obiecto.

Quare non debemus dicere, pro illo principi parere solum probabilitatem, aut qualcumque verisimilitudinem mysteriorum fidei; sed potius pro eo priori appetere evidenter certitudinem radicalem illorum, hoc est, taliter proponi, ut evidens sit, ea esse digna fide excludente omnem formidinem ex vi voluntatis imperio. Sicut neque etiam est contra debemus simpliciter concedere, quod obiecta contraria pro eo priori appetere probabilita, seu cum probabilitate radicali: nam probabile simpliciter non dicitur, nisi quod habet fundamentum probabile, ut crederetur, quod non est in obiectis fidei contraria; sed solum possumus concedere, quod pro eo priori appetere cum credibilitate radicali falso imprudente, hoc est, taliter proposita, quibus ex imprudenti voluntatis imperio possit intellectus assentiri poterit motuum utrumque apprensus, quod pateretur.

Octauo obiecto potest, quia argumenta omnia contra nostram fidem evidenter solvantur: ergo evidenter ostenditur non solum eam esse credibile, sed esse veram: nam si evidenter ostenditur inefficiacia argumentorum contrariorum, evidens est, quod probabant falsum. Respondeatur negando consequentiam: aliud enim est quod argumenta illa non conuincant incrementum, aliud vero probare, quod tendant ad probandum falsum: quare licet possimus primam ostendere evidenter, non tamen secundum.

Non obiecti potest, quia iudicium illud falso in rusticis, & pueri rudi non appetere, quando possit esse verum, ne dum evidens. Affirmare enim credibilitatem, est affirmare obligationem credendi, hoc est, taliter proponti hic & nunc obiectum illud, ut prudenter non possit respici, nec de illo formidari: hoc autem iudicium falso est, immo enim homo doctus, & prudens de obiecto à Parocho simplici proposito prudenter formidaret; ergo, qui affirmat motiu illa obligare ad non formidandum affimat falsum. Respondeatur, rusticum illum, vel puerum non indicare absolute, & in universaliter, quod motiu sibi proposita obligent quemlibet ad credendum sumitem, sed solum quod obligent ipsum, & hoc quidem verum.

verum, & euidens est; cum enim non occurrant ei rationes, qua homini docto occurrent ad prudenter formidandum, non potest ipse prudenter formidare, & pro eius captiu motiu illa fortissima sint, que debilia effent in ordine ad alios.

Dices, quamvis rusticus sufficient ea motiu, potest tamen rusticus simul dicere, ego quidem rudit, & ignarus cum sim, non video, quid possim his motiis opponere: alij tamen doctiores, & prudentiores posse fortes his motiis contenti non esse, nec Parochio solo proponente credere, quamvis id mihi sufficiat. Si autem rusticus hoc dicat, iam eo ipso potest ipse etiam prudenter formidare: bene enim argueret dicendo: alius doctior me potest prudenter dicere, hac fortasse non est reuelatio Dei; ergo fortasse hac non est reuelatio Dei, sicut bene argueret rusticus dicendo: ille homo doctissimus indicat probabile contrarium, ergo fortasse probabile est. Non ergo habet rusticus euidentiam de obligatione non formidandi, cum prudenter judicet, hominem doctum posse fortasse illis suis motiis contentus non esse, sed adhuc prudenter formidare.

Respondeo, negando antecedens: si enim rusticus faceret illam reflexionem, & compararet motiu illa cum hominibus doctis, & aduerteret, non esse sufficientia pro illis obligandis; iam tunc nec essent sufficientia pro ipsorum rusticis, atque adeo alius esset casus. Nos enim loquimur de rusticis, cui hac motiu sufficient pro eius captiu, eumque obligant: quare debet esse talis rusticus, qui non attendat ad insufficientiam illorum motiuum pro aliis doctioribus, sed solum ad sufficientiam, quam hic, & nunc habent pro ipso sine alia reflexione, aut comparatione, quam si facere fecerit, iam non est rusticus rudit formaliter loquendo in hoc casu, nec sufficienter motiu illis obligaretur. Quod idem est, si posset prudenter dicere: ergo quidem nunc non scio, quomodo motiu hac non me obligent, fortasse tamen eras, iis melius examinatis, inueniam, quod non me obligant: iam enim tunc habetur principium aliquod sufficientis dubitandi nunc etiam prudenter de sufficientiis motiuum.

Aduero vltimū, quando ponimus necessariam euidentiam credibilitatis, non intelligi, quod sciamus euidenter tantam esse vim horum motiuarum, vt si in fide nostra deciperemur, Deo tribui posset deceptio, quasi ipse nos deceperet apponens talia, & tanta motiu, quibus nos obligaret ad credendum falsum. Verum quidem est loquendo de collectione motiuarum credibilitatis, que in Ecclesia christiana sunt ea esse tanti ponderis, vt non possint mouere ad credendum falsum, atque ideo si falsa esset fides nostra, Deum fore deceptionis auctorem, vt dixit Richardus de Sancto Victore lib. 1. de Trinitate, cap. 2. Ceterum neque hoc ipsum, licet verum sit, euidenter cognoscimus: ab quo habemus euidentiam de veritate mysteriorum fidei, quam possumus per euidentem consequentiam inferre ex infallibilitate motiuarum euidenter cognita. Neque etiam hoc ipsum verum est, loquendo de motiis, que aliqui fideles habent: nam motiu credibilitatis que rusticus habet ad volendum credere, que Parochus illi tanquam de fide proponit, non habent ex sua ratione intrinsecus repugnantiam cum falsitate: nam cum eisdem motiis credibilitatis credit idem rusticus aliquando articulum falsum a Parochio sibi propositum. Non ergo habet ru-

Card. de Lugo de Virtute Fidei Divina.

sticus euidentiam de infallibilitate motiuarum credibilitatis, quam euidentiam neque etiam docti habent: ino nec judicat rusticus motiu illa habere repugnantiam cum falsitate: nam hoc etiam iudicium in ipso est falsum, cum re vera nullā talen repugnantiam antecedentem habeant motiu, qua lapē rusticis proponuntur. Solum ergo habet rusticus euidentiam de obligatione credendi firmissime, quam motiu illa hic & nunc ei imponunt, & hanc appellamus euidentiam credibilitatis.

S E C T I O III.

Vtrum iudicium euidens hoc de credibili-
tate oriatur à fide.

Sermo est de assensu euidenti circa credibilitatem: nam loquendo^{de} alio assensu obscuro certum videtur, quod possit esse à fide, si quidem per fidem etiam possumus credere res nostra fidei esse credibiles, & habere credibilitatem tam, quæ obligat ad eas firmissimè credendas; cum hæc etiam veritas reuelata sit à Deo in scripturis, ut supra vidimus: quare assensus ille, quo credimus res nostra fidei esse sufficienter credibiles, quia id etiam reuelatum est à Deo, pertinet ad fidem, & ab ea procedet. Nunc ergo loquimur, de assensu euidenti circa credibilitatem, qui debet praecedere ex natura rei voluntatem credendi, de quo quærimus procedat ab ipsa fide. Affirmant non pau-
Sententia af-
firmans. art. 1.
ci ex Thomis, Caetanis in p̄fensi quest. 1. firmans.
art. 4. §. Ad secundum dicitur. Bañes ibi. dub. 3.
§. Propter hæc. Aragon. ibi. §. Histamen, & alij, qui-
bus occasione dedit S. Thom. dicto art. 4. ad 3.
dicens, à lumine fidei prouenire, ut videantur ea,
que creduntur. Non possum autem videri, hoc est,
euidenter cognoscí, nisi ut credibilia, & artic. 5. ad
primum dixit, medio lumine fidei videri obiecta
nostra religionis esse credenda.

Alij tamen communiter & melius negant, hoc iudicium esse ab habitu fidei. Caprolus in 3. art. 3. dub. 3. art. 3. ad 3. contra primam conclusionem, Vega quest. 9. de iustificatione ad vltim. Gabr. diff. 2.4. dub. 1. Valentia in presenti diff. 1. quest. 1. punto 4. prope finem. Suarez disputat. 4. sect. 6. Terrianus disputat. 7. dub. 4. Conspch. disput. 13. dub. 2. num. 1. Granado tract. 2. diff. 2. num. 2. Hurtado diff. 2.3. Lorca diff. 16. num. 23. & alij com-
Sententia ne-
gans. & cons-
muni.
muniter. Probant aliqui, quia hoc iudicium credibilitatis manet aliquando in heretico, in quo non est habitus fidei. Sed ad hoc facile dici posse, fieri tunc per auxilium actualis extrinsecum vel intrinsecum concurrens loco habitus insuffi; quod etiam dicere debent alij omnes, qui conce-
dunt, iudicium talcum vltimum practicum ad credendum esse supernaturale; nam quando ha-
beatur anteinfusionem vilius habitus supernatura-
lis, debet etiam fieri per auxilium actualis intrin-
secum, vel extrinsecum. Alij probant, quia heretico, vel infidelis, antequam conuertratur, nullus inuenitur actus fidei, & tamen inuenitur iudi-
cium illud, ergo ille non est actus fidei. Ad hoc etiam facile respondere posse, in infidelis non dati actus fidei, qui propriè appellatur fides, qui est assensus obiecti reuelati; dari tamen actum elicitem ab habitu fidei, qui tamen actus non sit fides. Sicut in beatis non datur actus speci propriè;

Q datus

non erat alia à fiduci notitia per illum commandanda.

Quod attinet ad S. Thomam, Hurtado pura, difficile posse explicari. Alij tamen communiter dicunt S. Thomam non fuisse in contraria sententia. Ita Suarez, Coninch, Granado, Lorca, & alijs. Et quidem illo arric. 4. ad 3. folium dicit, quod lumen fidei facit videre ea, quae creduntur. Vbi non est necesse, quod verbum videndi accipiat in stricto sensu noticie evidens: si enim idem verbum in Scriptura passim applicatur ad notitiam fidei. Psalm. 45. Vacate, & vide, quoniam ego sum Deus. Psalm. 44. Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam. 1. Ioan. 3. Vide, qualem claritatem dedit nobis Pater, &c. & alibi passim: & quidem minor violentia inferunt verbis S. Thomas ea sic intelligendo quam si velimus, quod loquatur de evidentiā credibilitatis, cum ipse dicat, quod lumen fidei facit videre obligacionem credendi, sed ea quae creduntur. Neque obstat quod Hurtado §. 2. opponit S. Thomam paulo ante in responsive ad secundum locutum fuisse de motu ad evidentiā credibilitatis, quod dicit esse miracula, & alii ciusmodi, propter quae dicunt fidei esse vias sub ratione credibilitatis ab eo, qui credi: ad hoc enim dicit potest, S. Thomas in soluzione illa ad secundum, non loquitur de notitia, qua ipsa fides, videat ea, quae credit, sed qua ipse, qui credit, videt ea obiecta esse credenda, quae quidem est notitia evidens, sed non clara ē a fide; at potesta in soluzione ad tertium loquitur de alia notitia, que fides ipsa facit videre ea, quae creduntur, & hanc dicit esse à lumine fidei, sed tamen ibi videndi verbum non accipit pro notitia evidentiā: difficultaria videri possunt verba, quae addidit S. Thomas in eadem responsive ad tertium dicens. Sicut enim per alios habitus virtutum homo videtur illud, quod est secundum habitum conuenientis secundum habitum illum, ita etiam pro habitu fidei inclinatur mens humana ad attendendum his quae conuenientia relecta fidei, & non aliis. Ex quibus verbis alij arguunt quod S. Thomas non possit ibi velle, ut credibilitatis fidei actum elicitor à fide: comparat enim fidem cum habitibus aliarum virtutum, qui etiam inclinare ad videndum quid sit conueniens secundum talen virtutem: certum autem videtur actum illum, quo videmus, quid sit conueniens secundum virtutem temperantiae non esse elicitor ab habitu temperantiae, qui cum sit in voluntate, non potest elicere actum cognoscendi, sed folium modis affectu voluntatis ad bonum temperantiae inclinar intellectum ad inquirendum, & inveniendum bonum temperantiae. Eodem ergo sensu loquitur de fide, ut inclinare fideles ad querendas, & inuestigandas, que sint per fidem credenda, examinatas motus credibilitatis, ita tamen ut iudicium credibilitatis non sit elicitor à fide, sed ordinatum aliquo modo à fide inclinante ad examinationem motus credibilitatis, ita Suarez nam. 4. & alij intelligunt S. Thomam, quae tamen responsive, & interpretatione, ut verum fatetur duriuscula videatur: est enim eludere potius, quām solvere argumentum, quod S. Thomas sibi opposuerat, quod erat hoc: fides est quoddam spirituale lumen: sed sub qualibet lumine aliud videtur: ergo fides est de rebus visis, in quo argumento non intendebatur, quod fides media affectione ad credendum inclinaret folium ad querendam motus, quae ostenderent aliquod verum, sed quod ipsam fides id ostenderet;

datur tamen gaudium de beatitudine, qui in multorum sententia elicitor ab eodem habitu spei. Non tamen probo refpcionem, quam indicat Bañes loco citato dicens, non esse necessarium, quod assensus obiecti reuelari, & iudicium credibilitatis sint duo actus diuersi, sed posse esse unum, & eundem actum. Hoc tamen non potest quidquam defensire; non quidem, eo quod non possit idem actus, esse obscurus respectu vnius obiecti, & clarus respectu alterius, ex quo capite doctrinam illam impugnat Granado ubi supradictum. sed sine fundamento id negatur possibile. Aliunde tamen impugnari clare potest: quia iudicium credibilitatis exigitur ad voluntatem credendum: ergo potest esse idem actus, quo creditum mysteria, repugnat enim ex ipsis terminis, quod actus credendi moueat voluntatem ad imperandum antecedenter ipsum summum actum credendi.

40

Ratio Affer-

tionis.

Ratio ergo affectioris petenda est ex maxima diuerstitate illorum actuum, qui neque in obiecto materiali, neque in formalis conueniunt, sed in vnoquoque differunt omnino, atque etiam in modo diuerso tendunt ad sua obiecta: vnde non apparet quomodo idem habitus etiam infusus extendatur ad vtrumque genus actuum adeo diuersorum. Nam fidei assensus credit mysteria reuelata, quae sunt obiectum materiale propter Dei veracitatem, & reuelationem, quae sunt obiectum formale, & credit quidem obiectu. Iudicium vero credibilitatis judicat evidenter obligacionem credendi mysteria fidei, quae obligatio est obiectum materiale huius iudicij, quam obligationem non credit propter Dei testimonium, alioquin crederet illam obiecture, sed vel ex terminis illam claram iudicat, vel propter miracula, & alia motus credibilitatis evidenter affirmat: non ergo pertinet ad eundem habitum. Nam sicut habitus infusi maiorem habeant spham, quam acquisiti, eo quod non acquiruntur per actus, sed dantur ad modum potentie; non tamen habent spham sine aliqua limitatione, sed attingunt suos actus sub eodem obiecto formalis saltus inadæquato, & cum aliquo ordine, & subordinatione, ut suo loco explicabitur.

41

Obiectio 1.

Obiectio primò, quia fides est lumen: omne autem lumen aliquid clare manifestat iuxta illud Pauli ad Ephes. 5. Omne, quod manifestatur lumen est: ergo aliquid manifestat clare: non mysteria reuelata, ergo saltus eorum credibilitatis. Respondeatur, fidem esse lumen omnino clarum, sed subobscuro, & ideo ab Apostolo Petro assimilatur lucerna: cui bene facitis attentes, quasi lucerna lucenti in caliginoso loco: tam modo, quo illuminat manifestat etiam mysteria certò, licet non omnino clare: vnde dixit Christus Ioan. 16. manifestauit nomen tuum hominibus: quod certè non manifestauit evidenter, sed per fidem, per quam etiam, quantum est ex parte sua, illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.

Obiectio 2.

Obiectio secundò ex eodem Paulo 1. ad Cor. 4. vbi dicit Deum illuxisse in cordibus nostris ad illuminationem scientia claritatis. Quod cum fiat per fidem, consequens est, ut fides scientiam aliquam afferas, saltus de credibilitate mysteriorum. Respondeatur eodem modo, fidei notitiam vocari scientiam latè, prope scientia opponitur ignorantia, vnde de Ioanne Baptista prædictum est, quod præter ante faciem Domini, ad dandam scientiam salutis plebi eius: quae vtique scientia

ostenderet, quia est lumen, & lumen non ostendit obiectum inclinando ad querendum modum videndi illud, sed immediatè ostendit obiectum. Quando ergo posset S. Thomas respondet huic argumento, quod *lumen fidei facit videre ea, quae creduntur*, non accipit illud *facit videre* in alia significacione diversa ab ea, quæ fuerat in argumento: siue enim *equiuocatio*, & euasio tanto Doctori indigna, & argumentum manifeste insolatum: posset enim arguens dicere: ego non peto, an *lumen fidei media voluntate inclinet ad querendum aliud lumen, sed an ipsum lumen fidei manifestetur, & faciat videre obiectum, quod videtur esse commune cuilibet lumini.*

Quo autem modo de habitibus aliarum virtutum dicere potueris S. Thomas, quod homo per illos videtid, quod sibi conueniens est secundum habitum illum: facile responderi posset de habitibus acquisitis in mea sententia, eos habitus esse species bene coordinatas, & dispositas circa obiectum. talis habitus, vel virtus: quare ad habitum temperantiae, v. g. specie^r ostendere, quod, & quale sit obiectum temperantiae, & sic de aliis. Loquendo autem de virtutibus moralibus infusis, possumus etiam cum proportione dicere, sicut virtus fidei completa non solum includit habitum, qui est in intellectu, sed etiam habitum infusum voluntatis ad voluntum credere, sine quo habitus solus infusus intellectus non esset virtus completa fidei; sic etiam virutem temperantiae infusa, v. g. non solum includere habitum, qui est in voluntate, sed etiam prudentiam correspondente in intellectu tali virtuti, & ostendenter obiectum temperantiae, sine qua prudentia infusa, temperantia non esset virtus completa, nec posset elicere actus suos in voluntate ex defectu cognitio- nis supernaturalis sibi proportionata ex parte intellectus, unde dici solet, virtutes omnes ita esse cum prudentia connexas, ut sine illa non habeant statum & denominationem virtutis complete, & perfectæ, ut ex communi sententia probat Salas *obi supra tract. 1. 1. disp. 7. sect. 2. num. 46.* Vnde in ratione virtutum iam includunt aliquid, per quod ostendere possint obiectum conueniens secundum talentum virtutem.

Denique eodem modo intelligi potest, quod adiuximus ex codice S. Thoma art. 5. ad 1. dicente, *medio lumine fidei videri obiecta nostra fidei esse credenda.* Quæ verba, si intelliguntur de ipso habitu fidei strictè sumpto, explicari debent ita, ut per fidem videantur in actu exercito obiecta esse credenda; id est, credantur propter connexionem, quæ intellectu apparere inter obiecta reuelata, & auctoritatem Dei, à qua redduntur credibilia, non tam in ordine iam ad voluntatem, quam in ordine ad intellectum ipsum, cui bonitas illusionis, & conexio obiecti reuelata cum testificatione primæ veritatis reddit obiecta illa credenda; quam necessitate credendi temere reuelatam politis principiis, & veritatem etiam principiorum, seu testificationem infallibilem. Iei videt idem intellectus per lumen fidei visione minus propria, ut diximus, & in veritatem eorum principiorum videt quasi in medio credibilitatem, hoc est aptitudinem rei reuelatae, ut creditur.

Addere possumus, nomen *luminis fidei* posse accipi strictè pro solo habitu infuso ad eliciendum alienum rei reuelatae propter revelationem primæ veritatis, & posse etiam accipi latius, prout includit etiam iudicium credibilitatis, & habitum

Card. de Lugo de Virtute Fidei Divina.

ad illud requisitum, quicunque ille sit. Nam licet illud iudicium non sit fides, est tamen quasi aurota, vel diluculum fidei: per illud enim incipitiam illuminari homo circa veritates nostræ fidei; imò per illud Deus ex se solo illuminat hominem; nam per ipsum assensum fidei, iam homo etiam ipse voluntarie acceperat lumen sibi à Deo immisum. Quare sicut lumen dei naturalis communiter accipitur strictè pro lumine durante ortu Solis præcise usque ad eius occasum: aliquando vero sumitur latius pro lumine quod appetit à primo crepusculo auroræ usque ad ultimum post occasum: sic etiam lumen fidei in latiore significacione potest extendi ad crepuscula, quæ per modum auroræ, fidei alienum precedunt, & quibus illuminatur homo à Deo ad credendum. Vnde in tract. de Gratia, dixi, & infra etiam dicam, quamus Patres communiter doceant omnia nostra merita vel condigna, vel etiam congrua in ordine ad salutem æternam debere procedere ex lumine fidei, non tamen excludere à merito congruo voluntatem illam, qua homo etiam, antequam amplectatur fidem nostram, ei que assensum præbeat, desiderat non errare in re tanti momenti, & petit à Deo illuminari, ut veram salutis viam dicat, ideoque monere solent, qui infidelibus fidem predican^r, & horrari eos, ut petant à Deo lumen, sive bonis operibus ad hoc donum impetrandum disponant. Supponunt enim opera etiam illa ante fidem omnino completant, et posse meritoria de congruo, & imperatoria maioris luminis. Quod supponere viderat Gregorius Magnus homilia 9. in Ezechiel. colum. 2. dicens, *opera sine fide non adiuuare, nisi foris pro fide percipienda fiant.* Sic ut Cornelius ante pro bonis operibus meruit audiiri, quæm fidelis existere. Quæ ex re colligitur, quia bona opera pro fide percipienda faciebat. Ratio autem ea est, quia eiusmodi orationes, licet non oriuntur ex lumine fidei iam omnino ortæ, & irradientis, oriuntur tamen ex fidei aurota, & diluculo, quo honestas credendi incipit apparere, & desiderari. Loquendo ergo de lumine fidei in hac significacione, quæ aliena non est, verissime dici potest, quod per fidem lumen videntur obiecta nostra fidei esse credenda: per lumen, inquam, fidei præium ad ipsam fidem completam, & perfectam.

Quod iterum confirmari potest ex dictis, quia si virtus fidei in ratione virtutis complete sumpta includit etiam habitum pia affectionis infusum, qui est in voluntate ad imperandum alienum intellectualem, & rursus virtutes infusa voluntatis in ratione virtutis complete includunt prudentiam infusam, quæ correspondet in intellectu ad dirigendam quælibet virtutem in propriis actibus. Consequens est, ut virtus fidei completa, prout includit etiam virtutem pia affectionis includat etiam ex hac parte in ratione virtutis complete prudentiam necessariam ad volendum prudenter credere: quare iudicium illud falsum ultimum dictans præcise obligationem credendi, quod quidem supernaturale est, & ostendit præcise obiecta hæc esse nobis credenda, pertinebit ad lumen fidei complete in ratione virtutis, & dici potest, quod per lumen fidei, sumpta fide in ea completa significacione videntur obiecta hæc fidei nostra esse credenda.

An vero iudicium credibilitatis sit ab habitu prudentiae vel potius ab aliquo alio habitu, & an sit naturale, vel supernaturale, & alia, quæ ad ipsam

ipsum spectant, examinabimus suo loco *disp. II.*
vbi de ipso magis in particulari agendum est.

SECTIO IV.

Recensentur breuiter motiva, que reddunt
evidenter credibilia obiecta
nostræ fidei.

48

Diximus, requiri iudicium euidens de credibilitate nostræ fidei, seu de obligatione eam amplectendi: oportet itaque ostendere, unde hac euidens obligatio oriri possit, praesertim ad credendas ita firmiter res adeò difficiles, obscuras, & humanum captum superantes, ad hoc autem opus est adducere motiva omnia credibilitatis, que obligant ad credendum, corumque pondus & efficaciam ponderare. Hoc tamen longorem postularet tractarum, & pertinet ad contiouerſitas, qui contra infideles, vel hereticos disputatione, & ad eos conuincendos afferunt notas omnes religionis vera, easque ostendunt in una Christiana religione reperiſſi; quare nobis id magis supponendum est, quam probandum, cum de hoc argumen-
to latifimè, & utilissimè scriferint plures ex Patribus, & doctoribus antiquis, & recentioribus inter quos videri possunt Iustinus Martyr in *Apolog. pro Christianis*, Eusebius Caſar, de preparatione Euangelica, Augustinus, Si ipse est au-
tor lib. de fide rerum inuisib. cap. 7. & lib. contra Epistolam fundamenti cap. 4. Vincent Lirinensis in suo Commentario, Tertullian, in *Apolog. S. Thom. contra gentes* praesertim lib. 1, cap. 6. & ex Recentioribus Michael Medina lib. 2. de recta in Deum fide, Thomas Bofius in duobus tomis de signis, seu notis Ecclesia, Valentia in presenti disputat. 1. quæſione 1. puncto 4. & in sua Analyſi, Card. Bellarm. lib. 4. de Ecclesia militante, Leſtius in sua confutazione de fide capſenda, & Suarez in presenti *disp. 4. ſeſt. 3. & 4.* Coninch. *disp. 11. dub. 3.* & Iauſus Hurtado, qui alios refutat, & multa ponderat, *disp. 21. per rotam*. Nos indicabimus breueri capita mortuorum, quæ ex citatis auctoribus facilè locupletari poterunt.

49

Primum mo-
tivum est pu-
ritas doctrine
Christianæ

Primum itaque motivum est puritas doctrinæ Christianæ: sicut enim ad examinandas reuelationes priuatas, an ex Deo sint, an ex Dæmone, vel ex proprio ſpiritu, attendere sollemnis, an in iis aliquid falsum contingatur, vel aliquid etiam turpe; neutrum enim à Deo esse potest: sic maxime oportet in examinanda vera religione attendere, an in eius doctrina contingat aliiquid vel falsum, vel bonis moribus aduersum: quare si in religione Christiana quidquam falsum inueniretur, constaret eam non esse à Deo. Primum ergo eius argumentum sumitur ex eius veritate, per quod non intelligimus veritatem positivam, haec enim efficit petatio principij, & probare eius veritatem, quia est vera, sed loquimur de veritate quæ negatua, hoc est, quod in fide nostra nihil reperitur, quod aliunde falsum efficitur; cum tamen in Philosophia ethnica, & in omnibus fœtis Paganorum, & hereticorum reperiantur plures falsitates, & mendacia, quæ ipsa etiam naturali ratione coniunctur mendacij: quare in nulla ex iis potest esse Religionis veritas, de quo argumento agunt Eusebius lib. 8. de preparati. Euangel. & Clemens Alex. lib. 7. pto-

mat. Huc etiam spectat, nullam fœtam quæ per-
ficit, & sublimerit de Dei magnitudine, & pene-
tione sentire, & docere, ac Christianam, que
Deum infinitè perfectum, & sanctum semper ad-
ſtruit, in quo aliae omnes fœta deficiunt, in qui-
bus pleraque vitia aut defectus in Deo finguntur,
imo & ab ipsis Iudicis, postquam à vera fide defi-
centur, in hoc magnopere erratum, de quo videri
etiam potest Ludovicus Granatensis in ſuo Cate-
chismo parte 4. cap. 22. vbi innumerous errores He-
breorum referit circa Dei perfectiones.

Secundum, & simile motivum est puritas, &
sanctitas morum, quam Christiana religio docet. Secundum
cum Deo placere non posse doctrinæ à regula in-
honesti declinare, prout declinant omnes alii
vel precipiendo, vel permittendo turpissima vitæ
adulteria, fornicationem, vſuras, votorum viola-
tionem, ingluviem, ebrietatem, & his similiæ, ad
quam porifissimè impuritatem homines facile
Mahometismum, vel hærefes amplectuntur, non
maioris sanctitatis, aut perfectionis studio. Quæ
autem, & quam infanda scelerata Republica illa
Romana, cuius leges sanctiores alii omnibus
videri poterant, in media urbe nutrita, & fore-
ret, videri potest Iustinus. *Apolog. 2.* Lex autem
Domini immaculata convertens animas, Psalm. 8.
quia nimirum eloqua Domini eloqua cœſa, ar-
gentum igne examinatum, probatum terra, pura-
tum septuplum: nullam ſcilicet maculam etiam
mentalis concupiscentia turpis non condemnando,
cum tamen tota Philosophia moralis longe
obſcurisque diſputationibus moralibus punat
eiusmodi nec affleuita fuerit, nec vili vnguentu
persuaserit, quam Christi lex paucis, & clarissimis
verbis, & docuit, & mentibus hominum, viorum
puerorum, puellarum ſumiter impreſſit, quæ
moribus suis eam ita exprimerent, ut vitam faci-
lius profunderent, quam ab ea puritatis regula de-
clinent. Videant, que ad hoc argumentum con-
gerit, & acriter ponderat Hurtado *vbi ſupr. §. 112.*
& sequentibus.

Hinc autem oritur tertium, & porifissimum
motivum, nempe vita sanctitas, & pietas in iis,
qui Christianam Religionem profudent: nam
licet in iis aliqui etiam depravatis monibz in-
veniantur: hoc non offici fidei nostræ fandi-
tati, quæ scelerata illa non approbat, fed omnino
reprobatur, & fuorū preceptorum, confiliorum
que puritatem, & possibiliter fatus aperte in-
nihilat in iis, qui multi ſemper fuerunt, qui in
dē mēte, arque opere etiam amplectuntur:
vnde in nulla alia religione, vel ſcētae homines
sancti, & immaculati inueniuntur, nisi in Ca-
tholica Ecclesia, in qua ſemper plures sanctitatis
etiam extraordinary insignes, & mirabiles con-
ſpicuntur, in quibus nec ipſi noſtra ſidei adver-
ſari quidquam reprehendere dignum in moni-
bus inuenire poterunt: homines pi, caſti, sobrii,
humiles, opum, & honoris contemptores, erga
omnes beneficj, etiam quod vitam pro ſuis pro-
ximis profundam, manueti, iniurias non vi-
cificentes, ſed eas facilè condonantes, & non
etiam beneficj compensantes, Religio certe que
haec & ſimilia ſuadet, & perſuadet, non potest
Deo non placere, qui totius sanctitatis, & inno-
centiæ auctor, & amator est. Huc autem spectat
etiam id quod aliqui p̄i, & prudenter obtenu-
runt, nullius alterius ſcētae hereticos nationem,
vel prouinciam aliquam paganorum, & genti-
lium à paganismō ad Christum primò conver-
tere.

tis studuisse. Curarunt quidem, eos iam per ministros Catholicos semel conuersos peruertere, & trahere ad suam sectam, prout Ariani traxerunt ad suam sectam Gothos, vbi primum ad Christum Catholicorum opera conuersi fuerant; nunquam autem haeretici solliciti sunt de paganiis ad Christum adducendis, sicut è contia Catholicorum quotidie ad Barbatas, & incultas gentium nationes eo zelo penetrant, cum vita etiam propria, & sanguinis iactura: unde clare constat, haereticos non Dei gloriam, sed suam solam, & proximorum mortem optare; cum totum eorum studium non sit eos, qui caci erant illuminare, sed obcaecare potius eos, qui iam semel fuerant illuminati.

Quatum caput est persequantia, & vniiformitas absque mutatione villa, aut varietate doctrine nostrae religionis ab initio usque ad hanc diem: quod in aliis fidelis non inuenitur, de quarum omnium initio nobis constat, & qua occasione coepit, cum antea nemo esset in mundo, qui eas proficeretur: nam ab ipso orbe condito fuerunt sine villa interruptione, qui Deum unum colerent, quem nos colimus, & quibus Christus promisimus, & sperandum fuerit, quibus nos non contradicimus, sed omnino consentimus, cum illum evundem, quem ipsi venturum crediderunt, & sub talibus signis demonstrarunt, nos signis eisdem visis, vniuersi credimus. Ab ipso autem Christo usque ad hanc diem semper fides eadem, quam nos proficeretur, à pluribus habita, & predicata fuit, nec ostendi poterit, quando mutationem accepit, vel quando ceprum sit credi, quod nos nunc credimus, cum antea non crederetur, sicut de erroribus omnibus haereticorum ostendi id facile potest. Hoc aureum certissimum signum est vera fidei, quia testis Paulo ad Ephes. 4. *Vnde Deus, una fides, unus baptisma.* Quod motiuum, ut ponderauerit Suarez ubi supra numero 11. vistum est. August. efficacissimum lib. contra epistolam fundamenta cap. 4. propter continuam successionem Episcoporum in Sede Apostolica, cum tamenter tunc 42. successores soli numerarentur: quantò ergo nunc efficacius ei videretur post continuatas eisdem successiones per tot facula abesse villa interruptione: quod clare ostendit, sicut verissime Christus promisit dicens. *Ecce ego vobis sum usque ad consummationem factuli;* hic etiam verissime promisisse Petro, super hanc perram adiscibabo Ecclesiam meam, & porta inferi non pranalebunt aduersus eam.

Quintum caput huic affine est, modus, quo christiana fides propagationem hanc, & persecutiam consequita est; non potentia, non armis non opibus, sed per homines rusticos, despctos, ignobiles, indoctos, & contemptibiles, qui fidem omnino sensui repugnantem, præcepta difficilia, rerum temporalium contemptum, & vite ipsius ac vniuersi hominis publicè puniti, & crucifixi supremum cultum, & ditinatem peruerserunt Principibus, Doctoribus, sophis, ducibus, oratoribus, & regnis, ac prouincias, totique mundo: quod quidem impossibile esset nisi Dei dignitus causam suam promoueret, & nisi opus hoc vididixit August. lib. 22. de Ciuit. cap. 7. *virtus fruſſer diuina, non persuasionis humana.* Praeterim cum id factum fuerit opponentibus fide Regibus, Principibus, Imperatoribus, sacerdotibus, Magistratibus, Plebe, & mundo vniuerso. Videatur Damascenus lib. 4. de fide cap. 4. & Chrysostomus de Lugo de Virtute Fidei Divinae.

soft. tom. 5. homil. 2. contra Iudeos non longè ab initio.

Sextum caput est, quod multa etiam comple-

54
Sextum mo-
ritum, ex
Tribus.

titur ex testibus, in quorum numero est Christus ipse omnium confessione vir immaculata vita, & summa sapientia, de quo credi non potest, quod per malitiam, vel ignorantiam voluerit decipere.

Item Ioannes Baptista, qui ab ipsis etiam aduersarii Christi, sanctissimus iudicatus est, & testimoniū amplissimum dedit Christo, & eius doctrinā. Dæmones etiam ipsi coacti sunt sive inuiti Christi diuinitatem, & veritatem doctrinæ Christianæ confiteri. Evangelista deinde, qui ita ficeret, & in particuli opera Christi narrarunt, & scripserunt in conspectu eorum, qui praesentes fuerant, & à quibus manifestè mendacij conuincitati portuerint, si vera, & omnibus nota non narrasset. Apostoli, item viri sanctissimi, & sinceriissimi, qui oculari testes fuerunt, & testimoniū suum absque villa sive temporalis emolumenti prolatum proprio sanguine confirmarunt. Innumerabiles martyres ex omni sexu, aetate, conditione, & natione, qui pro ciuidate fidei veritate non mortem solam, sed acerbissima tormenta, que tortorum industria excogitate potuit, non patienter solam, sed alacriter, iocundè, & auditisime sustinuerunt, quorum numerum ad vndeclim ferè milliones peruenire ex variis auctoribus colligit Granado dicta disput. 1. numero 6. denique accedit testimonium etiam ex ipsis infidelibus petetur, quales sunt Iosephus, qui lib. 18. amiq. cap. 7. Ioannis Baptista, sanctimonium misis laudibus extollit, & cap. 8. Iacobi Apostoli quem fratrem Iesu Christi appellat, innocentiam & sanctimoniam commendat. Phlegon etiam libertus Adriani Imperatoris, cuius verba refert Origenes tom. 2. lib. 2. contra Celsum, & Eusebius in Chronico Anno Christi 33. narrat Eclypsim & terram motum in morte Christi factum. Iosephus etiam dicto lib. 18. cap. 4. amplissimum testimonium de Christo dedit his verbis. Eodem tempore fuit Iesus, vir sapiens, si tamen virum eum fas est dicere: erat enim mirabilium operum parator, & doctor eorum, qui libenter vera suscipiant: plurimosque tam de Iudeis, quam de gentibus sectatores habuit Christus hic erat (Alij legunt, & credebatur esse Christus) quem accusatum a nostra genti Principibus, Pilatus cum adixisset cruci, nihilominus non desisterunt eum diligere, qui ab initio cooperant. Apparuit enim eis tertia die viuus, ita ut diuinitus de eo vates hoc, & alia multa miranda prædixerant: & usque in hodiernum Christianorum genus ab hoc denominatum non deficit. De quo testimonio, & eius veritate, quamvis ab Hebreis dolosè abrasum fuerit, plura ex antiquitate Baronius anno Christi 34. num. 226. alij, quos congerit Hurtado ubi supra §. 142. & sequentibus. Accedit testimonium eiusdem Pilati, qui non solùm in ipso tribunal professus est Christi innocentiam, sed etiam ad Tiberium Cesarem testimonio missò de rebus mirabilibus Christi, cuius testimonij meminerunt Gregor. Turon. lib. 1. hist. num. 24. Eusebius in Chronico anno Christi 23. Tertullian. in Apologet. cap. 5. & 21. & alij, quos referunt Baronius anno Christi 24. a man. 227. & Gordonus anno Christi 35. initio, & Hurtado ubi supra §. 130. & sequentibus. Accedit epistola Marci Aurelii Imperatoris, qua Christianorum pietatem commendat, & quod eorum precibus imbras in siti, &

victoriam penè oppressus obtinuerunt, quæ epistola referatur ab Eusebio lib. 4. cap. 13. cuiusque membrum lastim manu in Apolog. & Tertullian. in Apologet. cap. 5.

55

Denique res dignissimi confundi sunt: doctores sanctissimi, & sapientissimi, quos vixque tenetum Ecclesia habuit, vix ingenio, & omnino conditione inflegit, morum autem integritate, & sanctitate illusterrimi, quorum obitum, & prædilecta fides, deinceps omnia amittere, & propter eam insecundum longi annos diffunditur, ut Deus de ipsi eis permanenter a se non possit. Qui autem omnes firmissime fidem in eis angeli esse, & agentes fratres, & filios eorumque progenies, & non potius propria frigida communione, quod homines sanguinibus non facere, multitudine decudunt, & propagandam offigios omnino cibis inducent.

56
Sextum caput
de predicatione
apostolorum ad
Iudeum.

Sextum caput definitum est prophetis Iudeo-
rum aperte predictis, & in Cimento, cuius re-
ligione aperte impleris, qualis est prophetæ Da-
niel cap. 7. de adventu Christi, & eius morte
violentia, & crucifixione viris post 70. hebdomadas,
& prophetæ Iacobi mortuus Genes. 49. non au-
ferens scripturam de Iudea, & duce de ferme eius,
donec veniat, qui missandus est, &c. Conatur enim
time temporis cessisse Principes ex tribu Iudea, &
confidit regnum ad Herodem alienigenam,
quando Christus natus est. Eiusmodi autem sunt
predicationes alia clarissima apud Iacobum, & alios
Prophetas. Accedunt predicationes ipsius Christi,
que potest omnino implete sunt, qualis est illa
de excidio Hierosolymitanorum, & templi abolitione,
obscidione precedente, Luce 19. & 21. &
March. 14. Similis est illa alia predicitio de Maria
Magdalena March. 16. Amen dico vobis: obicunque
predicatum fuerit hoc Euangelium in toto mundo;
diceretur & quod haec fecit, in memoriam eius. Et illa alia Matt. 10. qua Apostolus suis predixit, quid
passuri essent. Tradent enim vos in Concilio, & in
Synagogis suis flagellabunt vos: & ad Praesidas,
& Reges ducenti proper me, &c. Item alia Mat-
thæi 24. & predictabitur hoc Euangelium Regni
in universo orbe, in testimonium omnibus gentibus.
Et Ioanni 1. Et ego si exaltatus fiero a terra, om-
nia t' ab eo ad me ipsum. Quæ & alia a Christo
prædicta impleta vidimus: vnde præclarè Tertull.
in Apologet. cap. 20. sic ait: idoneum opinor testi-
monium diuinitatis, veritas diuinationis. Hinc igitur
apud nos futurorum quoque fidis tuus est, iam
seculice probatorum: quia cum illis, qui quotidie
probantur, prædicebantur, eadem voces sonant, ea-
dem litteræ notant, idem spiritus pulsat. Quid de-
linquimus (ero vos) futura quoque credentes, qui iam
didicimus illis per duos gradus credere? Videri
etiam potest de hoc argumento August. tom. 10.
form. 31. de verbis Domini, & tom. 4. lib. de cate-
chizandis rudibus c. 26. & 27.

Octauum caput illustrissimum, & potissimum
definitum ex miraculis tot, & tantis, omnibus
seculis in confirmationem nostra fidei patratis:
qua sunt quasi subscriptiones ipsius Dei, qui fa-
cit mirabilia solus, Psalm. 135. vnde dixit August.
epist. 49. quest. 6. Deus mirabilibus operibus loqui-
tur. Hæc autem manifestissima fuerunt in Christo,
ita ut eius inimici confessi fuerint: quid sa-
cramus, quia hic homo multa signa facit. Et Iosephus
supra adductus falsus fuerit eum fuisse ope-
rum plane mirabilium effectorem. Apostoli etiam,

& successivæ sancti viri hanc eandem fidem te-
nentes similia opera miraculosa ediderunt, ut pu-
bit Bellarm. c. 4. & experientia ostendit, quæ
fit etiam facili per Recensiones factis mi-
cula stupenda, & immensabilis est sita, quæ
in eorum canonizatione diligissimum exami-
nat, & comprobatur. De eorum autem voti
videt postea Salomon tom. 1. in Euseb.
lib. 3. Non tardum est idem recte dicendum
hunc quod Demonum fecit, sicut horum pater
in & Genuis Corinto, & primo Galat. conveccit, & agit, & hanc motu sua
ali. form. 10. & 11. & 12. & 13. & 14. & 15. & 16. & 17. & 18. & 19. & 20. & 21. & 22. & 23. & 24. & 25. & 26. & 27. & 28. & 29. & 30. & 31. & 32. & 33. & 34. & 35. & 36. & 37. & 38. & 39. & 40. & 41. & 42. & 43. & 44. & 45. & 46. & 47. & 48. & 49. & 50. & 51. & 52. & 53. & 54. & 55. & 56. & 57. & 58. & 59. & 60. & 61. & 62. & 63. & 64. & 65. & 66. & 67. & 68. & 69. & 70. & 71. & 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. & 83. & 84. & 85. & 86. & 87. & 88. & 89. & 90. & 91. & 92. & 93. & 94. & 95. & 96. & 97. & 98. & 99. & 100. & 101. & 102. & 103. & 104. & 105. & 106. & 107. & 108. & 109. & 110. & 111. & 112. & 113. & 114. & 115. & 116. & 117. & 118. & 119. & 120. & 121. & 122. & 123. & 124. & 125. & 126. & 127. & 128. & 129. & 130. & 131. & 132. & 133. & 134. & 135. & 136. & 137. & 138. & 139. & 140. & 141. & 142. & 143. & 144. & 145. & 146. & 147. & 148. & 149. & 150. & 151. & 152. & 153. & 154. & 155. & 156. & 157. & 158. & 159. & 160. & 161. & 162. & 163. & 164. & 165. & 166. & 167. & 168. & 169. & 170. & 171. & 172. & 173. & 174. & 175. & 176. & 177. & 178. & 179. & 180. & 181. & 182. & 183. & 184. & 185. & 186. & 187. & 188. & 189. & 190. & 191. & 192. & 193. & 194. & 195. & 196. & 197. & 198. & 199. & 200. & 201. & 202. & 203. & 204. & 205. & 206. & 207. & 208. & 209. & 210. & 211. & 212. & 213. & 214. & 215. & 216. & 217. & 218. & 219. & 220. & 221. & 222. & 223. & 224. & 225. & 226. & 227. & 228. & 229. & 230. & 231. & 232. & 233. & 234. & 235. & 236. & 237. & 238. & 239. & 240. & 241. & 242. & 243. & 244. & 245. & 246. & 247. & 248. & 249. & 250. & 251. & 252. & 253. & 254. & 255. & 256. & 257. & 258. & 259. & 260. & 261. & 262. & 263. & 264. & 265. & 266. & 267. & 268. & 269. & 270. & 271. & 272. & 273. & 274. & 275. & 276. & 277. & 278. & 279. & 280. & 281. & 282. & 283. & 284. & 285. & 286. & 287. & 288. & 289. & 290. & 291. & 292. & 293. & 294. & 295. & 296. & 297. & 298. & 299. & 300. & 301. & 302. & 303. & 304. & 305. & 306. & 307. & 308. & 309. & 310. & 311. & 312. & 313. & 314. & 315. & 316. & 317. & 318. & 319. & 320. & 321. & 322. & 323. & 324. & 325. & 326. & 327. & 328. & 329. & 330. & 331. & 332. & 333. & 334. & 335. & 336. & 337. & 338. & 339. & 340. & 341. & 342. & 343. & 344. & 345. & 346. & 347. & 348. & 349. & 350. & 351. & 352. & 353. & 354. & 355. & 356. & 357. & 358. & 359. & 360. & 361. & 362. & 363. & 364. & 365. & 366. & 367. & 368. & 369. & 370. & 371. & 372. & 373. & 374. & 375. & 376. & 377. & 378. & 379. & 380. & 381. & 382. & 383. & 384. & 385. & 386. & 387. & 388. & 389. & 390. & 391. & 392. & 393. & 394. & 395. & 396. & 397. & 398. & 399. & 400. & 401. & 402. & 403. & 404. & 405. & 406. & 407. & 408. & 409. & 410. & 411. & 412. & 413. & 414. & 415. & 416. & 417. & 418. & 419. & 420. & 421. & 422. & 423. & 424. & 425. & 426. & 427. & 428. & 429. & 430. & 431. & 432. & 433. & 434. & 435. & 436. & 437. & 438. & 439. & 440. & 441. & 442. & 443. & 444. & 445. & 446. & 447. & 448. & 449. & 450. & 451. & 452. & 453. & 454. & 455. & 456. & 457. & 458. & 459. & 460. & 461. & 462. & 463. & 464. & 465. & 466. & 467. & 468. & 469. & 470. & 471. & 472. & 473. & 474. & 475. & 476. & 477. & 478. & 479. & 480. & 481. & 482. & 483. & 484. & 485. & 486. & 487. & 488. & 489. & 490. & 491. & 492. & 493. & 494. & 495. & 496. & 497. & 498. & 499. & 500. & 501. & 502. & 503. & 504. & 505. & 506. & 507. & 508. & 509. & 510. & 511. & 512. & 513. & 514. & 515. & 516. & 517. & 518. & 519. & 520. & 521. & 522. & 523. & 524. & 525. & 526. & 527. & 528. & 529. & 530. & 531. & 532. & 533. & 534. & 535. & 536. & 537. & 538. & 539. & 540. & 541. & 542. & 543. & 544. & 545. & 546. & 547. & 548. & 549. & 550. & 551. & 552. & 553. & 554. & 555. & 556. & 557. & 558. & 559. & 560. & 561. & 562. & 563. & 564. & 565. & 566. & 567. & 568. & 569. & 570. & 571. & 572. & 573. & 574. & 575. & 576. & 577. & 578. & 579. & 580. & 581. & 582. & 583. & 584. & 585. & 586. & 587. & 588. & 589. & 590. & 591. & 592. & 593. & 594. & 595. & 596. & 597. & 598. & 599. & 600. & 601. & 602. & 603. & 604. & 605. & 606. & 607. & 608. & 609. & 610. & 611. & 612. & 613. & 614. & 615. & 616. & 617. & 618. & 619. & 620. & 621. & 622. & 623. & 624. & 625. & 626. & 627. & 628. & 629. & 630. & 631. & 632. & 633. & 634. & 635. & 636. & 637. & 638. & 639. & 640. & 641. & 642. & 643. & 644. & 645. & 646. & 647. & 648. & 649. & 650. & 651. & 652. & 653. & 654. & 655. & 656. & 657. & 658. & 659. & 660. & 661. & 662. & 663. & 664. & 665. & 666. & 667. & 668. & 669. & 670. & 671. & 672. & 673. & 674. & 675. & 676. & 677. & 678. & 679. & 680. & 681. & 682. & 683. & 684. & 685. & 686. & 687. & 688. & 689. & 690. & 691. & 692. & 693. & 694. & 695. & 696. & 697. & 698. & 699. & 700. & 701. & 702. & 703. & 704. & 705. & 706. & 707. & 708. & 709. & 710. & 711. & 712. & 713. & 714. & 715. & 716. & 717. & 718. & 719. & 720. & 721. & 722. & 723. & 724. & 725. & 726. & 727. & 728. & 729. & 730. & 731. & 732. & 733. & 734. & 735. & 736. & 737. & 738. & 739. & 740. & 741. & 742. & 743. & 744. & 745. & 746. & 747. & 748. & 749. & 750. & 751. & 752. & 753. & 754. & 755. & 756. & 757. & 758. & 759. & 760. & 761. & 762. & 763. & 764. & 765. & 766. & 767. & 768. & 769. & 770. & 771. & 772. & 773. & 774. & 775. & 776. & 777. & 778. & 779. & 770. & 771. & 772. & 773. & 774. & 775. & 776. & 777. & 778. & 779. & 780. & 781. & 782. & 783. & 784. & 785. & 786. & 787. & 788. & 789. & 790. & 791. & 792. & 793. & 794. & 795. & 796. & 797. & 798. & 799. & 800. & 801. & 802. & 803. & 804. & 805. & 806. & 807. & 808. & 809. & 8010. & 8011. & 8012. & 8013. & 8014. & 8015. & 8016. & 8017. & 8018. & 8019. & 8020. & 8021. & 8022. & 8023. & 8024. & 8025. & 8026. & 8027. & 8028. & 8029. & 8030. & 8031. & 8032. & 8033. & 8034. & 8035. & 8036. & 8037. & 8038. & 8039. & 8040. & 8041. & 8042. & 8043. & 8044. & 8045. & 8046. & 8047. & 8048. & 8049. & 8050. & 8051. & 8052. & 8053. & 8054. & 8055. & 8056. & 8057. & 8058. & 8059. & 8060. & 8061. & 8062. & 8063. & 8064. & 8065. & 8066. & 8067. & 8068. & 8069. & 8070. & 8071. & 8072. & 8073. & 8074. & 8075. & 8076. & 8077. & 8078. & 8079. & 8080. & 8081. & 8082. & 8083. & 8084. & 8085. & 8086. & 8087. & 8088. & 8089. & 8090. & 8091. & 8092. & 8093. & 8094. & 8095. & 8096. & 8097. & 8098. & 8099. & 80100. & 80101. & 80102. & 80103. & 80104. & 80105. & 80106. & 80107. & 80108. & 80109. & 80110. & 80111. & 80112. & 80113. & 80114. & 80115. & 80116. & 80117. & 80118. & 80119. & 80120. & 80121. & 80122. & 80123. & 80124. & 80125. & 80126. & 80127. & 80128. & 80129. & 80130. & 80131. & 80132. & 80133. & 80134. & 80135. & 80136. & 80137. & 80138. & 80139. & 80140. & 80141. & 80142. & 80143. & 80144. & 80145. & 80146. & 80147. & 80148. & 80149. & 80150. & 80151. & 80152. & 80153. & 80154. & 80155. & 80156. & 80157. & 80158. & 80159. & 80160. & 80161. & 80162. & 80163. & 80164. & 80165. & 80166. & 80167. & 80168. & 80169. & 80170. & 80171. & 80172. & 80173. & 80174. & 80175. & 80176. & 80177. & 80178. & 80179. & 80180. & 80181. & 80182. & 80183. & 80184. & 80185. & 80186. & 80187. & 80188. & 80189. & 80190. & 80191. & 80192. & 80193. & 80194. & 80195. & 80196. & 80197. & 80198. & 80199. & 80200. & 80201. & 80202. & 80203. & 80204. & 80205. & 80206. & 80207. & 80208. & 80209. & 80210. & 80211. & 80212. & 80213. & 80214. & 80215. & 80216. & 80217. & 80218. & 80219. & 80220. & 80221. & 80222. & 80223. & 80224. & 80225. & 80226. & 80227. & 80228. & 80229. & 80230. & 80231. & 80232. & 80233. & 80234. & 80235. & 80236. & 80237. & 80238. & 80239. & 80240. & 80241. & 80242. & 80243. & 80244. & 80245. & 80246. & 80247. & 80248. & 80249. & 80250. & 80251. & 80252. & 80253. & 80254. & 80255. & 80256. & 80257. & 80258. & 80259. & 80260. & 80261. & 80262. & 80263. & 80264. & 80265. & 80266. & 80267. & 80268. & 80269. & 80270. & 80271. & 80272. & 80273. & 80274. & 80275. & 80276. & 80277. & 80278. & 80279. & 80280. & 80281. & 80282. & 80283. & 80284. & 80285. & 80286. & 80287. & 80288. & 80289. & 80290. & 80291. & 80292. & 80293. & 80294. & 80295. & 80296. & 80297. & 80298. & 80299. & 80300. & 80301. & 80302. & 80303. & 80304. & 80305. & 80306. & 80307. & 80308. & 80309. & 80310. & 80311. & 80312. & 80313. & 80314. &amp

S E C T I O I .

In quo consistat certitudo assensus intellectualis.

Non agimus de certitudine in genere, propter applicari solet ad actum etiam voluntatis, immo & ad alias actiones exteriores, nam certa voluntas dicitur, qua quis firmiter aliquid decernit: certus ictus, qui non obvertat a scopo, & sic de aliis. Nunc solum agimus de certitudine illa, qua actus intellectus dicitur certus: quam quidem vulgariter, & crassi homines nihil, aut ferè nihil distinguunt ab evidentiā, & tunc solum dicunt, se esse certos de re aliqua, quandoclarē eam cognoscunt. Et fortasse prima nominis etymologia hæc fuit, ut certus dicatur a cernendo, vt id solum certum nobis sit, quod cernitur. Carterum negari non potest, quod certitudo latius pateat, quam evidentiā: alioquin fides nostra certa non esset, quia inevidens, & obscura est: cuius contrarium supponitur omnino in Tridentino sect. 6. cap. 9, dicente, neminem sine peculiari Dei revelatione scire posse certitudine fidei, cui falsum subesse non potest, suam iustificationem, &c. & constabit ex omnibus infra adducendis.

P. Suarez in presenti disp. 6. sect. 5. num. 6. dicit, per certitudinem intelligi eam, qua excludit omnem formidinem, seu dubitationem, aut periculum falsitatis. Ille tamen modus loquendi disertatio non placet, quia non sufficit ad certitudinem formalem, de qua loquimur, excludere præiculum falsitatis: nam iudicium probabile, quo aliquis credit, Deum esse Trinum, excludit omne periculum falsitatis, cum implicet contradictionem assensum illum esse falsum: & tamen non est actus certus, sed formidolosus: non ergo sufficit disertatio illa exclusio.

Alij ergo in vniuersum ita definiunt assensum certitudinem, vt sit firma adhesion intellectus circa aliquid obiectum verum. Ita Bañez in presenti qnaest. 4. artic. 8. quod postea amplius explicat addendo ad verba prædicta, vt sit adhesion firma ad obiectum verum secundum firmam, & stabilem rationem veritatis: quod addit vt excludat assensum illum firmum, quem aliquis praefat obiecto vero, ob rationem fallibilem, quam putat esse certam. Hoc tamen adhuc non explicat sufficienter certitudinem assensus, quando enim exigunt firmitas, & stabilitas in ipsa etiam ratione assentendi, vel sermo est de ipsa ratione assentendi obiectu secundum se, vel de modo etiam assentiendi tenente se ex parte intellectus, si primo modo intelligatur; id non sufficit; nam potest aliquis assentiri vero alicui firmiter, & propter rationem in se firmam & veram, cuius tamen firmitatem non cognoscit sufficienter, & tunc assensus non erit certus, sed imprudens, quia iuxta regulas prudentiae non debuisset esse ita firmus. Si vero intelligatur secundo modo, non explicatur adhuc, quid sit stabilitas illa, & firmitas tenens se ex parte intellectus.

Propter hæc P. Coninch. disp. 14. dub. 4. numero 44. & sequentibus dixit, certitudinem formalem esse firmitatem assensus, qua intellectus alicui obiecto firmiter, & modo in se omnino infallibili adhaeret. Vnde ad hoc duo requirit. Primum,

Q. 4. quod

De qua certitudine hic agatur.

Certitudo in-
tus pate-
quam evi-
dencia.

DISPUTATIO VI.

De actu fidei, & imprimis de eius certitudine.

S E C T I O I . *In quo consistat certitudo assensus intellectualis.*

II. *An, & quomodo certitudo fidei superret alios assensus certos. Referuntur varie sententiae.*

III. *Excessus certitudinis in fidei assensu explicatur.*

Diximus de obiecto formalis, & materiali fidei diuinæ: nunc iam incipiimus agere de eius actu, quo propter diuinam auctoritatem, & testificatiōnem credimus obiecta revelata, qui est proprius actus fidei; & in primis dicendum est de eius certitudine, & an excedat certitudinem aliorum assensuum, quos habemus. Sunt autem in hac questione, non pauca de vocibus: nisi enim conteniamus in eo, quod significatur per actum certum, non possimus de- cernere, an fides sit certa, & magis certa, quam alij assensus.